

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲ TYRIMŲ TARNYBOS
IŠVADA DĖL KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS
ATLIEKŲ TVARKYMO SRITYSE**

TURINYS

1. APIMTIS IR METODAI	3
2. KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIAI KOORDINUOJANT, LICENCIJUOJANT IR KONTROLIUOJANT ATLIEKŲ TVARKYMĄ.....	6
2.1. <i>Nepakankamai išnaudojamas Atliekų tvarkytojų valstybės registro ir GPAIS'os potencialas.</i>	7
2.1.1. <i>Atliekų tvarkytojų valstybės registro duomenys galėtų būti išsamesni ir labiau atveriami.</i>	8
2.1.2. <i>Neišnaudojamas GPAIS'os potencialas gilesnei duomenų analizei, prognozavimui, rizikų vertinimui ir neteisėtos veiklos identifikavimui.</i>	11
2.2. <i>Tobulintina leidimų išdavimo ir licencijavimo veikla.</i>	12
2.2.1. <i>Pavojingų atliekų tvarkymo licencijos galiojimo stabdymo ir galiojimo panaikinimo reglamentavimo trūkumai sudaro prielaidas skirtingai normų taikymo interpretacijai.</i>	13
2.2.2. <i>Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo procesas didina administracinę naštą.</i>	15
2.2.2.1. <i>Aplinkos apsaugos agentūra tik formaliai tikrina atliekų tvarkytojų atitiktį reikalavimams.</i>	16
2.2.2.2. <i>Dėl trumpų terminų Aplinkos apsaugos departamentas negali išsamiai ir objektyviai patikrinti atliekų tvarkytojų atitikties reikalavimams.</i>	17
2.2.2.3. <i>Sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo procedūros tikslai gali būti pasiekti kitomis priemonėmis.</i>	19
2.3. <i>Egzistuoja galimybės taikyti selektyvią gamintojų ir importuotojų, jų organizacijų bei atliekų tvarkytojų veiklos priežiūrą ir kontrolę.</i>	23
2.3.1. <i>Nesutampa atliekų susidarymo ir atliekų tvarkymo apskaitos ataskaitų tikrinimo nustatytas reglamentavimas ir praktinis jos įgyvendinimas.</i>	23
2.3.2. <i>Vykdoma nepakankama gamintojų ir importuotojų organizacijų veiklos priežiūra ir kontrolė.</i>	25
2.3.3. <i>Kiti veiksniai mažinantys atliekų tvarkymo veiklą vykdančių ūkio subjektų priežiūros ir kontrolės atsparumą korupcijai.</i>	29
2.3.3.1. <i>Dviprasmiška sutvarkymą įrodančių dokumentų pripažinimo išrašytais neteisėtai tvarka.</i>	29

<i>2.3.3.2. Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąraše esančių tvarkytojų patikrinimams planuoti neįdiegta ir netaikoma rizikingumo vertinimo sistema.</i>	31
<i>2.4. Neužtikrinama pakankama atliekų tvarkymo specialistų kompetencija ir tinkamas jų kvalifikacijos kėlimo procesas.</i>	32
3. MOTYVUOTOS IŠVADOS (PASTABOS).....	35
4. PASIŪLYMAI	37
1 priedas	40

1. APIMTIS IR METODAI

Korupcijos rizikos analizė atlikta Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos (toliau – Aplinkos ministerija arba Ministerija), Aplinkos apsaugos agentūros (toliau taip pat Agentūra arba AAA) ir Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos (toliau – Aplinkos apsaugos departamentas, Departamentas arba AAD) šiose veiklos srityse:

1. Valstybės ir savivaldybių institucijų veiklos koordinavimas atliekų tvarkymo srityje.
2. Leidimų ir licencijų, susijusių su atliekų tvarkymu, išdavimas, keitimas, sustabdymas, panaikinimas.
3. Atliekų apskaitos priežiūra ir kontrolė.
4. Atliekas apdorojančių, surenkančių ar vežančių įmonių, tarpininkų, prekyautojų atliekomis ir atliekų darytojų priežiūra.

Analizuotas 2018–2019 metų laikotarpis.

Nurodytos veiklos sritys atskirais aspektais taip pat buvo analizuotos atliekant:

- 2012 metais korupcijos rizikos analizę Vilniaus regiono aplinkos apsaugos departamento atliekų tvarkymo ir aplinkos apsaugos administracinės priežiūros veiklos srityse.
- 2016 metais korupcijos rizikos analizę Aplinkos apsaugos agentūros veiklos srityse: išduodant, koreguojant, sustabdant galiojimą, panaikinant galiojimo sustabdymą bei panaikinant pavojingų atliekų tvarkymo licencijas; išduodant, tikslinant, sustabdant galiojimą, panaikinant galiojimo sustabdymą bei panaikinant gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licencijas; išduodant, atnaujinant ir panaikinant taršos leidimus ir taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimus¹.
- 2017 metais korupcijos rizikos analizę Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Šiaulių, Kauno, Utenos regiono aplinkos apsaugos departamentų atliekų tvarkymo ir aplinkos apsaugos administracinės priežiūros ir kontrolės veiklos srityse².
- 2020 metais korupcijos rizikos analizės Aplinkos apsaugos departamento struktūrinių padalinių, veikiančių Vilniaus³, Panevėžio ir Utenos⁴, Kauno, Marijampolės ir Alytaus⁵, Šiaulių ir Telšių⁶ apskrityse, veiklą, prižiūrint ir kontroliuojant ūkio subjektus.

¹ Prieiga internete: <https://stt.lt/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analizes/atliktos-korupcijos-rizikos-analizes/7471/act888> (žiūrėta 2020-10-29).

² Prieiga internete: <https://stt.lt/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analizes/atliktos-korupcijos-rizikos-analizes/7471/act863> (žiūrėta 2020-10-29).

³ Prieiga internete: <https://www.stt.lt/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analizes/atliktos-korupcijos-rizikos-analizes/7471/act942> (žiūrėta 2020-10-29).

⁴ Prieiga internete: <https://www.stt.lt/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analizes/atliktos-korupcijos-rizikos-analizes/7471/act971> (žiūrėta 2020-10-29).

⁵ Prieiga internete: <https://www.stt.lt/data/public/uploads/2020/10/isvada-aad-2020-10-07.pdf> (žiūrėta 2020-10-29).

⁶ Prieiga internete: https://www.stt.lt/data/public/uploads/2020/10/kra-aad-siauliu_valdybos_inspekcijos_.pdf (žiūrėta 2020-10-29).

Tikslas: antikorporciniu požiūriu įvertinti aukščiau nurodytose veiklos srityse veikiančių įstaigų veiklą ir nustatyti korupcijos rizikos veiksnius, galinčius sudaryti prielaidų darbuotojams ar kitiems asmenims padaryti korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus, ir pateikti pasiūlymus, kurie padėtų geriau valdyti nustatytus korupcijos rizikos veiksnius ir įstaigų veiklą padarytų skaidresnę.

Uždaviniai:

1. Nustatyti analizuojamų veiklos sričių teisinio reglamentavimo trūkumus, kurie sudaro prielaidų korupcijai pasireikšti.
2. Nustatyti analizuojamų veiklos sričių teisės aktų įgyvendinimo problemas, susijusias su korupcija.
3. Išanalizuoti praktinį analizuojamų veiklos sričių procedūrų vykdymą ir nustatyti galimus korupcijos rizikos veiksnius.
4. Pasiūlyti korupcijos riziką ir jos veiksnius mažinančias priemones.

Objektas:

- Valstybės ir savivaldybių institucijų veiklos koordinavimas atliekų tvarkymo srityje.
- Leidimų ir licencijų, susijusių su atliekų tvarkymu, išdavimas, keitimas, sustabdymas, panaikinimas.
- Atliekų apskaitos priežiūra ir kontrolė.
- Atliekas apdorojančių, surenkančių ar vežančių įmonių, tarpininkų, prekyautojų atliekomis ir atliekų darytojų priežiūra.

Subjektai: Aplinkos ministerija, Aplinkos apsaugos agentūra ir Aplinkos apsaugos departamentas.

Duomenų rinkimo ir vertinimo metodai:

1. Teisės aktų ir dokumentų turinio analizė (Atliekant korupcijos rizikos analizę analizuoti ir vertinti teisės aktai, dokumentai ir informacija, kurie nurodomi 1 priede).
2. Teisės aktų praktinio įgyvendinimo analizė.
3. Interviu metodas (Ministerijos, Agentūros ir Departamento darbuotojams pateikti klausimai).
4. Viešosios informacijos stebėjimas ir analizavimas.
5. Ministerijos, Agentūros ir Departamento interneto svetainėse ir šių įstaigų administruojamose kitose interneto svetainėse skelbiamos informacijos stebėjimas ir analizavimas.
6. Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos (toliau – GPAIS) interneto svetainėje (www.gpais.eu) viešai skelbiamos informacijos stebėjimas ir analizavimas.
7. GPAIS'os duomenų analizavimas.

8. Ūkio subjektų interneto svetainėse⁷ skelbiamos informacijos stebėjimas ir analizavimas.

9. Gamintojų ir importuotojų organizacijų interneto svetainėse⁸ skelbiamos informacijos stebėjimas ir analizavimas.

Taip pat analizuota Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų atliekamo išvadų dėl korupcijos pasireiškimo tikimybių vertinimo ir korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašo 14 punkte nurodyta informacija:

1. Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos 15 punkte nurodyti duomenys.
2. Teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios valstybės ar savivaldybės įstaigos veiklos sritį, kurioje atliekama korupcijos rizikos analizė.
3. STT turima, prieinama informacija, susijusi su valstybės ar savivaldybės įstaigos veiklos sritimi, kurioje atliekama korupcijos rizikos analizė.
4. Kita informacija, reikalinga korupcijos rizikos analizei atlikti.

Korupcijos rizikos analizės išvados padarytos remiantis nurodytų dokumentų ir duomenų analize. Jeigu prašomų pateikti dokumentų ar duomenų nebuvo pateikta, laikoma, kad jų nėra.

⁷ Pavyzdžiui: www.att.lt, www.ekonovus.lt, biosistema.lt, ecoservice.lt, www.svara.lt, www.vsa.lt ir kt.

⁸ Gamintojų ir importuotojų organizacijų interneto svetainės: agia.lt, gia.lt, www.eei.lt, www.zaliasistaskas.lt, gamtosateitis.lt, pio.lt, pto.lt, www.epa.lt.

2. KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIAI KOORDINUOJANT, LICENCIJUOJANT IR KONTROLIUOJANT ATLIEKŲ TVARKYMĄ

Valstybės kontrolė 2017 m. nagrinėdama, kaip įgyvendinamas gamintojo atsakomybės principas⁹ (Valstybinio audito 2017 m. spalio 31 d. ataskaita Nr. VA-2017-P-20-2-19 „Gamintojo atsakomybės principo taikymas“), konstatavo, kad (i) gamintojams ir importuotojams sudaromos sąlygos nevykdyti jiems pavestų pareigų, sutvarkyti ne visas gaminių ir pakuočių atliekas, kurias jiems privalu sutvarkyti ir nemokėti mokesčio už aplinkos teršimą, (ii) neturint patikimų ir teisingų duomenų apie surinktas ir sutvarkytas atliekas, nesukūrus aiškaus ir kompleksiško atliekų tvarkytojų kontrolės mechanizmo, valstybinę kontrolę vykdančioms institucijoms nekoordinuojant savo veiksmų, nebendradarbiaujant su kitomis institucijomis, sudaromos prielaidos išrašyti atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus už neteisėtai sutvarkytas atliekas.

Atliekant šią korupcijos rizikos analizę, buvo nustatyta, kad tinkamam gamintojo atsakomybės principo taikymui nemažą įtaką turi nepakankamas atliekų tvarkymo sistemos atsparumas korupcijai.

⁹ Gamintojo atsakomybės principas – tai gamintojų ir importuotojų atsakomybė už gaminių ir pakuočių, pateiktų į vidaus rinką, atliekų sutvarkymą.

Pagal Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymą:

- „Gamintojas – teisės aktų nustatyta tvarka įregistravęs savo veiklą asmuo, kuris:

1) Lietuvos Respublikos teritorijoje gamina alyvas, apmokestinamuosius gaminius (išskyrus baterijas ir akumulatorius) ir (ar) gaminius pakuoja arba

2) pirmą kartą verslo tikslais tiekia baterijas ar akumulatorius (įskaitant į prietaisus ar transporto priemones įmontuotas baterijas ar akumulatorius) Lietuvos Respublikos rinkai, naudodamas bet kokias, taip pat nuotolinio ryšio, priemones, arba

3) gamina arba užsako projektuoti ar pagaminti elektros ir elektroninę įrangą ir savo vardu ar paženklintą savo ženklu atlygintinai perleidžia kitam asmeniui, naudodamas bet kokias, taip pat nuotolinio ryšio, priemones; arba iš kitų tiekėjų gautą ir savo vardu ar paženklintą savo ženklu įrangą atlygintinai perleidžia kitam asmeniui naudodamas bet kokias, taip pat nuotolinio ryšio, priemones (perpardavėjas nėra laikomas gamintoju, jeigu atlygintinai perleidžia kitam asmeniui įrangą, paženklintą kito gamintojo ženklu), arba

4) gamina transporto priemones ar verslo tikslais importuoja į valstybę narę“ (2 straipsnio 36 dalis).

- „Importuotojas – teisės aktų nustatyta tvarka įregistravęs savo veiklą asmuo, kuris:

1) importuoja ir (ar) iš kitos valstybės įveža alyvas, apmokestinamuosius gaminius (išskyrus baterijas ir akumulatorius) ir gaminių pripildytas pakuotes į Lietuvos Respublikos teritoriją arba

2) importuoja ir (ar) iš kitos valstybės įveža ir pirmą kartą verslo tikslais tiekia baterijas ar akumulatorius (įskaitant į prietaisus ar transporto priemones įmontuotas baterijas ar akumulatorius) Lietuvos Respublikos rinkai, naudodamas bet kokias, taip pat nuotolinio ryšio, priemones, arba

3) iš kitos valstybės narės ar trečiosios šalies įveža ir pirmą kartą verslo tikslais Lietuvos Respublikos rinkai tiekia elektros ir elektroninę įrangą, naudodamas bet kokias, taip pat nuotolinio ryšio, priemones, arba

4) yra įsisteigęs valstybėje narėje ar trečiojoje šalyje ir kuris, naudodamas nuotolinio ryšio priemones, Lietuvos Respublikos buitines ar ne buitines elektros ir elektroninės įrangos vartotojams tiesiogiai parduoda elektros ir elektroninę įrangą, arba

5) iš kitos valstybės narės įveža ir verslo tikslais Lietuvos Respublikos rinkai tiekia transporto priemones, arba

6) iš lizingo (finansinės nuomos) paslaugas teikiančios finansų įstaigos lizingo (finansinės nuomos) būdu įsigyja į Lietuvos Respublikos teritoriją importuotus ir (ar) įvežtus 1–5 punktuose išvardytus gaminius ir (ar) gaminių pripildytas pakuotes. Šiuo atveju lizingo (finansinės nuomos) paslaugas teikianti finansų įstaiga nelaikoma importuotoju. Jeigu lizingo (finansinės nuomos) sutartis nutraukiama, šiuo Įstatymu gaminių importuotojui nustatytas pareigas, atsiradusias po sutarties nutraukimo ir turto susigrąžinimo iš buvusio lizingo (finansinės nuomos) gavėjo, perima lizingo (finansinės nuomos) paslaugas teikianti finansų įstaiga“ (2 straipsnio 38 dalis).

Susipažinus su teisiniu reglamentavimu, teisės normų praktiniu įgyvendinimu ir apibendrinus, bendraujant su Ministerijos, Agentūros, Departamento ir ūkio subjektų atstovais, gautą informaciją, nustatyti šie korupcijos rizikos veiksniai:

2.1. Nepakankamai išnaudojamas Atliekų tvarkytojų valstybės registro ir GPAIS'os potencialas.

Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo (toliau – Atliekų tvarkymo įstatymas) 4 straipsnio 10 dalyje nustatyta, kad „*Atliekas surenkančios, vežančios ir apdorojančios įmonės, prekiautojai atliekomis ir tarpininkai, įmonės, atliekų susidarymo vietoje pavojingas atliekas laikančios ilgiau kaip šešis mėnesius, o nepavojingas – ilgiau kaip vienus metus, šią veiklą gali vykdyti tik įregistruoti į Atliekų tvarkytojų valstybės registrą.*“

Atliekų tvarkytojų valstybės registro paskirtį, jo objektus, šio registro duomenų ir informacijos tvarkymą, sąveiką su susijusiais registrais ir valstybės informacinėmis sistemomis reglamentuoja Atliekų tvarkytojų valstybės registro nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 896, (toliau – Atliekų tvarkytojų valstybės registro nuostatai). Šių nuostatų 21 punkte nurodomi duomenys ir informacija (15 pozicijų¹⁰) apie Atliekų tvarkytojų valstybės registro objektus, kurie tvarkomi ir kaupiami šiame registre.

¹⁰ Duomenys ir informacija apie Atliekų tvarkytojų valstybės registro objektus, kurie tvarkomi ir kaupiami šiame registre:

- identifikavimo kodas;
- kategorija: juridinis asmuo (pagrindinė įmonė); juridinio asmens padalinys, turintis atskirą kodą Juridinių asmenų registre (filialas, atstovybė); kita organizacija; kitos organizacijos padalinys; fizinis asmuo, vykdamas individualią veiklą;
- duomenys apie juridinius asmenis;
- duomenys apie juridinio asmens padalinius;
- duomenys apie kitas organizacijas ar jų padalinius;
- duomenys apie fizinį asmenį, vykdamą individualią veiklą;
- kontaktinė informacija: telefono numeris, fakso numeris, elektroninio pašto adresas, interneto tinklalapio adresas;
- informacija apie atliekų tvarkymo veiklą;
- duomenys apie objektui išduotą taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimą ar taršos leidimą, jeigu vykdomai atliekų tvarkymo veiklai jo reikia pagal teisės aktų reikalavimus: leidimo numeris, išdavimo data, leidimo pakeitimo, galiojimo panaikinimo data;
- duomenys apie objektui išduotą pavojingų atliekų tvarkymo licenciją, jeigu vykdomai atliekų tvarkymo veiklai jos reikia pagal teisės aktų reikalavimus: licencijos numeris, licencijos išdavimo, galiojimo sustabdymo, galiojimo sustabdymo panaikinimo, licencijos priedo patikslinimo, licencijos galiojimo panaikinimo data;
- duomenys apie su savivaldybe (arba savivaldybės (kelių savivaldybių) įsteigtu juridiniu asmeniu, kuriam pavesta administruoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą) sudarytas komunalinių atliekų surinkimo, įskaitant antrinių žaliavų surinkimą, sutartis: savivaldybės, su kuria sudaryta sutartis, pavadinimas, sutarties įsigaliojimo data, sutarties galiojimo terminas, sutarties pabaigos data, atliekų kodai, numatyti sutartyje;
- duomenys apie aplinkai kenksmingos atliekų tvarkymo veiklos sustabdymą: nutarimo sustabdyti aplinkai kenksmingą veiklą data, numeris, sustabdoma veikla, nutarimo sustabdyti aplinkai kenksmingą veiklą panaikinimo data;
- duomenys apie įrašymą į Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą;
- objekto įregistravimo, duomenų įrašymo ir keitimo datos;
- objekto išregistravimo data, išregistravimo pagrindas.

Remiantis Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos nuostatų, patvirtintų Aplinkos ministro 2013 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. D1-976, (toliau – GPAIS‘os nuostatai), 19.2.14 ir 21.9 papunkčiais, dalis Atliekų tvarkytojų valstybės registro duomenų (atliekų tvarkymo veiklos ir tvarkomų atliekų duomenys, atliekų surinkimo ar apdorojimo vietos duomenys) teikiama GPAIS‘ai. Šios sistemos tikslas yra informacinių technologijų priemonėmis valdyti gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos ataskaitų ir kitų duomenų rinkinių priėmimo ir pateikiamų gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos duomenų stebėsenos ir kontrolės procesus (GPAIS‘os nuostatų 5 punktas), o uždaviniai: (i) kompiuterizuoti gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos duomenų, dokumentų ir ataskaitų priėmimą, (ii) automatizuoti gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos duomenų stebėseną ir (iii) automatizuoti gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacijos ir duomenų loginę kontrolę (GPAIS‘os nuostatų 6 punktas).

Manytina, kad efektyvesniam gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos duomenų stebėsenos ir kontrolės procesui užtikrinti GPAIS‘oje galėtų būti naudojama daugiau Atliekų tvarkytojų valstybės registre tvarkomų ir kaupiamų duomenų. Taip pat pažymėtina, kad viešumo ir prevencijos tikslais galėtų būti labiau išnaudojamas tiek Atliekų tvarkytojų valstybės registro, tiek GPAIS‘os potencialas.

2.1.1. Atliekų tvarkytojų valstybės registro duomenys galėtų būti išsamesni ir labiau atveriami.

Kaip minėta Atliekų tvarkytojų valstybės registro nuostatų 21 punkte nurodomi duomenys ir informacija apie Atliekų tvarkytojų valstybės registro objektus, kurie tvarkomi ir kaupiami šiame registre. Nepaisant to, kad šiuose nuostatose imperatyviai nurodoma, ir kokie duomenys viešai skelbiami (Atliekų tvarkytojų valstybės registro nuostatų 62 punktas), atliekant korupcijos rizikos analizę, nustatyta, kad ne visi Atliekų tvarkytojų valstybės registro nuostatų 21 punkte nurodomi duomenys ir informacija yra Atliekų tvarkytojų valstybės registre. Atliekų tvarkytojų valstybės registre nėra šių duomenų ir informacijos:

- Duomenys apie su savivaldybe (arba savivaldybės (kelių savivaldybių) įsteigtu juridiniu asmeniu, kuriam pavesta administruoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą) sudarytas komunalinių atliekų surinkimo, įskaitant antrinių žaliavų surinkimą, sutartis. Pavyzdžiui, remiantis Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos interneto svetainėje (<http://www.cvpp.lt/>) skelbiamais duomenis, Vilniaus miesto savivaldybės administracija nuo 2014 m. gegužės 1 d. (Atliekų tvarkytojų valstybės registro veiklos pradžia) iki 2019 m. gruodžio 31 d. yra sudariusi 28

įvairias komunalinių atliekų surinkimo sutartis¹¹. Tačiau Atliekų tvarkytojų valstybės registre tarp informacijos, pateikiamos apie atliekų tvarkytojus, su kuriais Vilniaus miesto savivaldybės administracija yra sudariusi daugiausia sutarčių (UAB „VSA Vilnius“, UAB „Ekonovus“, UAB „Ecoservice“, Uždaroji akcinė bendrovė „Atliekų tvarkymo tarnyba“), duomenų apie minėtas sutartis nėra. Analogiška situacija su Kauno rajono savivaldybės administracija: 6 sutartys¹², 3 atliekų tvarkytojai (Uždaroji akcinė bendrovė „Kauno švara“, UAB „Ekonovus“, UAB „SUPER MONTES“) ir jokios informacijos Atliekų tvarkytojų valstybės registre apie komunalinių atliekų surinkimo sutartis.

- Duomenys apie aplinkai kenksmingos atliekų tvarkymo veiklos sustabdymą (nutarimo sustabdyti aplinkai kenksmingą veiklą data, numeris, sustabdoma veikla, nutarimo sustabdyti aplinkai kenksmingą veiklą panaikinimo data). Remiantis Atliekų tvarkytojų valstybės registro nuostatų 42.5 papunkčiu, šiems duomenims gauti naudojamas Aplinkos apsaugos kontrolės informacinė sistema. Tačiau išnagrinėjus šios sistemos interneto svetainėje (<https://aakis.am.lt/>) esamą informaciją, konstatuotina, kad sistemoje įmanoma tik pranešti apie aplinkos apsaugos pažeidimo įvykį, ir kad duomenų apie aplinkai kenksmingos atliekų tvarkymo veiklos sustabdymą (nutarimo sustabdyti aplinkai kenksmingą veiklą data, numeris, sustabdoma veikla, nutarimo sustabdyti aplinkai kenksmingą veiklą panaikinimo data) joje nėra. Tikėtina todėl Atliekų tvarkytojų valstybės registre (internetu svetainėje <https://atvr.aplinka.lt/>) nepavyko rasti nei vieno įrašo apie aplinkai kenksmingos atliekų tvarkymo veiklos sustabdymą.

Nepaisant to, kad Atliekų tvarkytojų valstybės registro nuostatų 62 punkte nustatytas baigtinis viešai prieinamos informacijos sąrašas, Atliekų tvarkytojų valstybės registro interneto svetainėje <https://atvr.aplinka.lt/> yra skelbiama daugiau informacijos, pavyzdžiui: duomenys apie išduotą taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimą ar taršos leidimą, duomenys apie išduotą pavojingų atliekų tvarkymo licenciją. Tai laikytina teigiamu informacijos atskleidimo pavyzdžiu. Tačiau taip pat manytina, kad Atliekų tvarkytojų valstybės registre galėtų būti tvarkoma ir

¹¹ Prieiga internete:

[http://www.cvpp.lt/index.php?option=com_vptpublic&task=sutartys&Itemid=109&filter_show=1&filter_limit=50&vpt_unite=&filter_tender=&filter_number=&filter_proctype=&filter_authority=Vilniaus+miesto+savivaldyb%C4%97s+administracija&filter_jarcode=&filter_purchaseCode=&filter_cpv=90512&filter_valuefrom=&filter_valueto=&filter_contractdate_from=2014-05-01&filter_contractdate_to=2019-12-31&filter_expirationdate_from=&filter_expirationdate_to=&filter_supplier=&filter_supplier_jarcode=&filter_agreement_type=\(žiūrėta 2020-11-04\).](http://www.cvpp.lt/index.php?option=com_vptpublic&task=sutartys&Itemid=109&filter_show=1&filter_limit=50&vpt_unite=&filter_tender=&filter_number=&filter_proctype=&filter_authority=Vilniaus+miesto+savivaldyb%C4%97s+administracija&filter_jarcode=&filter_purchaseCode=&filter_cpv=90512&filter_valuefrom=&filter_valueto=&filter_contractdate_from=2014-05-01&filter_contractdate_to=2019-12-31&filter_expirationdate_from=&filter_expirationdate_to=&filter_supplier=&filter_supplier_jarcode=&filter_agreement_type=(žiūrėta 2020-11-04).)

¹² Prieiga internete:

[http://www.cvpp.lt/index.php?option=com_vptpublic&task=sutartys&Itemid=109&filter_show=1&filter_limit=50&vpt_unite=&filter_tender=&filter_number=&filter_proctype=&filter_authority=Kauno+rajono+savivaldyb%C4%97s+administracija&filter_jarcode=&filter_purchaseCode=&filter_cpv=90512&filter_valuefrom=&filter_valueto=&filter_contractdate_from=2014-05-01&filter_contractdate_to=2019-12-31&filter_expirationdate_from=&filter_expirationdate_to=&filter_supplier=&filter_supplier_jarcode=&filter_agreement_type=\(žiūrėta 2020-11-04\).](http://www.cvpp.lt/index.php?option=com_vptpublic&task=sutartys&Itemid=109&filter_show=1&filter_limit=50&vpt_unite=&filter_tender=&filter_number=&filter_proctype=&filter_authority=Kauno+rajono+savivaldyb%C4%97s+administracija&filter_jarcode=&filter_purchaseCode=&filter_cpv=90512&filter_valuefrom=&filter_valueto=&filter_contractdate_from=2014-05-01&filter_contractdate_to=2019-12-31&filter_expirationdate_from=&filter_expirationdate_to=&filter_supplier=&filter_supplier_jarcode=&filter_agreement_type=(žiūrėta 2020-11-04).)

kaupiami bei viešai skelbiama daugiau skaidriai atliekų tvarkymo veiklai reikšmingų duomenų ir informacijos, pavyzdžiui:

- Atliekų tvarkytojų valstybės registro interneto svetainėje galėtų būti skelbiami ne tik duomenys apie išduotą taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimą ar taršos leidimą, arba pavojingų atliekų tvarkymo licenciją, bet ir patys leidimai ar licencijos su jų priedais, nes būtent šiuose dokumentuose yra visa svarbiausia informacija, pavyzdžiui, didžiausias numatomas laikyti atliekų kiekis, aplinkos apsaugos veiksmų planas, aprašyti įrenginiai ir pan.;

- duomenys apie sudarytą laidavimo draudimo sutartį ar banko garantiją, jeigu vykdomai atliekų tvarkymo veiklai jos reikia pagal teisės aktų reikalavimus: galiojimo terminai, laidavimo draudimo sutarties ar banko garantijos suma ir kt.¹³;

- duomenys apie atliekų tvarkymo specialistų kompetenciją, užtikrinant 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) ir Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nuostatų laikymąsi;

- kiti skaidriai atliekų tvarkymo veiklai reikšmingi duomenys ir informacija.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Atliekų tvarkytojų valstybės registre ne pilna apimtimi vykdomas duomenų ir informacijos tvarkymas ir kaupimas ne tik mažina atliekų tvarkymo skaidrumą, nes sudaromos prielaidos nesažiningiems proceso dalyviams (tiek viešojo, tiek privataus sektoriaus) nuslėpti aktualią informaciją, bet taip pat gali būti ir iškreipimas gamintojo atsakomybės principo taikymas. Taip pat manytina, kad Atliekų tvarkytojų valstybės registre tvarkant, kaupiant bei viešai skelbiant daugiau atliekų tvarkymo veiklai reikšmingų duomenų ir informacijos, tai prisidėtų prie sistemos skaidrumo ir tuo pačiu būtų vykdoma efektyvesnė pažeidimų prevencija, jų tyrimai, bei analitinė veikla.

PASIŪLYMAI

Aplinkos ministerijai

1. Užtikrinti, kad Atliekų tvarkytojų valstybės registre būtų tvarkomi ir kaupiami duomenys ir informacija apie (i) su savivaldybe (arba savivaldybės (kelių savivaldybių) įsteigtu juridiniu asmeniu, kuriam pavesta administruoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą) sudarytas komunalinių atliekų surinkimo, įskaitant antrinių žaliavų surinkimą, sutartis ir (ii) aplinkai kenksmingos atliekų tvarkymo veiklos sustabdymą.

¹³ Pažymėtina, kad Aplinkos ministerijos Centralizuoto vidaus audito skyrius, atlikdamas Aplinkos apsaugos agentūros organizavimo per taršos leidimų sistemą vidaus auditą (2019 m. gegužės 9 d. ataskaita Nr. 4-4-(1)-19-01), yra nustatęs atvejų, kai ūkio subjektai veiklą vykdė pasibaigus garanto galiojimo terminui.

2. Svarstyti, ar tikslinga Atliekų tvarkytojų valstybės registre tvarkyti ir kaupti duomenis ir informaciją apie (i) su savivaldybe (arba savivaldybės (kelių savivaldybių) įsteigtu juridiniu asmeniu, kuriam pavesta administruoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą) sudarytas komunalinių atliekų surinkimo, įskaitant antrinių žaliavų surinkimą, sutartis ir (ii) aplinkai kenksmingos atliekų tvarkymo veiklos sustabdymą.

3. Nusprendus, kad Atliekų tvarkytojų valstybės registre tvarkyti ir kaupti duomenis ir informaciją apie (i) su savivaldybe (arba savivaldybės (kelių savivaldybių) įsteigtu juridiniu asmeniu, kuriam pavesta administruoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą) sudarytas komunalinių atliekų surinkimo, įskaitant antrinių žaliavų surinkimą, sutartis ir (ar) (ii) aplinkai kenksmingos atliekų tvarkymo veiklos sustabdymą nėra tikslinga, inicijuoti šių duomenų tvarkymo ir kaupimo imperatyvą nustatančių Atliekų tvarkytojų valstybės registro ir susijusių teisės aktų nuostatų bei registro funkcionalumo pakeitimus.

4. Imtis priemonių, kad Atliekų tvarkytojų valstybės registro interneto svetainėje būtų skelbiami ne tik duomenys apie išduotą taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimą ar taršos leidimą, pavojingų atliekų tvarkymo licenciją, bet ir patys leidimai ar licencijos su jų priedais, arba nuoroda į jų sistemingo paskelbimo vietą.

5. Įvertinti, kokie papildomi duomenys ir informacija (pavyzdžiui, duomenys apie sudarytą laidavimo draudimo sutartį ar banko garantiją, duomenys apie atliekų tvarkymo specialistų kompetenciją ir kt.) gali būti tvarkomi ir kaupiami bei viešai skelbiami Atliekų tvarkytojų valstybės registre, ir inicijuoti atitinkamus Atliekų tvarkytojų valstybės registro ir susijusių teisės aktų nuostatų pakeitimus bei registro funkcionalumo plėtrą.

2.1.2. Neišnaudojamas GPAIS'os potencialas gilesnei duomenų analizei, prognozavimui, rizikų vertinimui ir neteisėtos veiklos identifikavimui.

Pažymėtina, kad apie tokios ar panašios sistemos poreikį, kaip korupcijos rizikas mažinančią priemonę, Specialiųjų tyrimų tarnyba užsimena jau beveik dešimtmetį. Todėl esama sistema, net su tam tikrais esamais trūkumais, laikytina žingsniu siekiant sukurti korupcijai atsparią aplinką.

Atliekant korupcijos rizikos analizę ir analizuojant GPAIS'oje esamus duomenis, taip kaip juos mato Aplinkos ministerija, Aplinkos apsaugos agentūra ir Aplinkos apsaugos departamentas, bei apibendrinant susitikimų su šių įstaigų atstovais gautą informaciją, susidaro įspūdis, kad šiai dienai GPAIS yra didelės apimties elektroninė skaičiuoklė, kuri naudojama atliekų tvarkymo sistemos duomenų apskaitai. Nepaisant to, kad tai leidžia sumažinti piktnaudžiavimo galimybes, sistemos potencialas turėtų būti labiau išnaudojamas, pavyzdžiui, duomenų analizei, prognozavimui, rizikų vertinimui, neteisėtos veiklos identifikavimui ir kt.

Remiantis GPAIS'os nuostatų 22.4 papunkčiu, vienas sistemos funkcinės struktūros elementų yra duomenų analizės ir kontrolės posistemė. Tačiau atliekant korupcijos rizikos analizę, nustatyta, kad ši posistemė naudojama tik kaip statistinių ataskaitų rengimo įrankis. Manytina, kad viena iš duomenų analizės kryptių turėtų būti rizikų identifikavimas, kuris pasireikštų trimis lygmenimis:

- rizikų identifikavimas strateginiu lygmeniu, kurio rezultatai galėtų būti: globalių atliekų tvarkymo sistemos problemų identifikavimas, aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės prioritetų nustatymas ir pan.;

- rizikų identifikavimas taktiniu lygmeniu, kurio vienas iš rezultatų galėtų būti Aplinkos apsaugos departamento tikrintinų ūkio subjektų sąrašas;

- rizikų identifikavimas operatyviniu lygmeniu, kurio vienas iš rezultatų galėtų būti nustatyti konkretūs pažeidimai.

Pažymėtina, kad rizikų identifikavimui taip pat yra reikšmingi duomenys ir informacija apie aplinkai kenksmingos atliekų tvarkymo veiklos sustabdymą, kurie turėtų būti tvarkomi ir kaupiami Atliekų tvarkytojų valstybės registre. Todėl, siekiant efektyvesnės rizikų indentifikavimo sistemos, turėtų būti užtikrinama galimybė (duomenis ir informaciją gaunant iš Atliekų tvarkytojų valstybės ar kito registro) GPAIS'oje disponuoti šiais duomenimis ir informacija.

Manytina, kad duomenų analizei galėtų būti panaudojami ištekliai, kurie šiandien naudojami kasmetiniam kiekvieno Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašė esančio atliekų tvarkytojo tikrinimui. Tokiu būdu, ištekliai būtų naudojami ne masiniams tikrinimams, o duomenų analizei ir tiksliniams tikrinimams.

Taip pat pažymėtina, kad ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas valstybės įstaigų darbuotojų, įskaitant sistemos administratorių, veiksmų sistemoje stebėjimui ir atsekamumui.

PASIŪLYMAI

Aplinkos ministerijai

1. Tobulinant GPAIS'ą, vystyti duomenų analizės galimybes rizikų identifikavimo kryptimi.

2. Nustatyti aiškia ir nedviprasmišką valstybės įstaigų darbuotojų veiksmų GPAIS'oje stebėsenos ir atsekamumo tvarką, įskaitant, bet neapsiribojant: veiklos sistemoje patikrinimų periodiškumą, atrankos patikrinimui principus, patikrinimų įforminimo būtinybę ir formą.

3. Svarstyti galimybę, naudojantis nepriklausomų auditorių paslaugomis įvertinti GPAIS'os saugumą valstybės įstaigų darbuotojų galimybių piktnaudžiauti sistemoje kontekste.

2.2. Tobulintina leidimų išdavimo ir licencijavimo veikla.

Atliekų tvarkymo įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „*Įmonės, ketinančios atlikti atliekų apdorojimą, perdirbančios laivus, ir įmonės, atliekų susidarymo vietoje pavojingas atliekas laikančios ilgiau kaip šešis mėnesius, o nepavojingasias – ilgiau kaip vienus metus, turi gauti leidimus*“. Remiantis šio įstatymo 2 straipsnio 46 dalimi, leidimais laikomi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai ir taršos leidimai.

Korupcijos rizikos veiksniai išduodant, keičiant ir panaikinant taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimus ir taršos leidimus buvo nustatyti atliekant korupcijos rizikos analizę Aplinkos apsaugos agentūros veiklos srityse (korupcijos rizikos analizė buvo pateikta Aplinkos ministerijai ir Agentūra 2016 m. liepos 22 d. raštu Nr. 4-01-5454)¹⁴. Taip pat šią veiklos sritį reglamentuojančių antikorpuciniu požiūriu ydingų nuostatų nustatyta ir atlikus sritį reglamentuojančių teisės aktų antikorpucinį vertinimą (2020 m. sausio 13 d. antikorpucinio vertinimo išvada Nr. 4-01-249 „Dėl taršos leidimų ir taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimą bei jų sąlygų laikymosi kontrolę reglamentuojančių teisės aktų“¹⁵).

Atsižvelgiant į tai, kad taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų ir taršos leidimų išdavimo, keitimo ir panaikinimo veikla antikorpuciniu požiūriu jau buvo įvertinta, atliekant šią korupcijos rizikos analizę atskirai ši veiklos sritis analizuota nebuvo, o jos atsparumą korupcijai siejame su minėtos korupcijos rizikos analizės išvadoje ir antikorpucinio vertinimo išvadoje pateiktų pasiūlymų ir pastabų įgyvendinimu.

2.2.1. Pavojingų atliekų tvarkymo licencijos galiojimo stabdymo ir galiojimo panaikinimo reglamentavimo trūkumai sudaro prielaidas skirtingai normų taikymo interpretacijai.

Atliekų tvarkymo įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „*Pavojingas atliekas ketinančios tvarkyti įmonės, neturinčios šio Įstatymo 6 straipsnyje nurodytų leidimų, turi gauti pavojingų atliekų tvarkymo licenciją*“. Kaip minėta, 6 straipsnyje nurodyti leidimai (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai ir taršos leidimai) reikalingi, kai ūkio subjektai atlieka atliekų apdorojimą, perdirba laivus, atliekų susidarymo vietoje pavojingas atliekas *laiko* ilgiau kaip šešis mėnesius, o nepavojingasias – ilgiau kaip vienus metus. Kadangi atliekų apdorojimu laikoma atliekų naudojimo ar šalinimo veikla (Atliekų tvarkymo įstatymo 2 straipsnio 7 dalis), darytina išvada, kad taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai ir taršos leidimai yra privalomi šiais atvejais:

- kai vykdoma atliekų naudojimo veikla;

¹⁴ Prieiga internete: <https://stt.lt/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analizes/atliktos-korupcijos-rizikos-analizes/7471/act888> (žiūrėta 2020-10-29).

¹⁵ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/484904b0360611eabd71c05e81f09716?positionInSearchResults=0&searchModelUID=b5c1b086-6e8f-4de8-bdce-822db3c7f704> (žiūrėta 2020-11-05).

- kai vykdoma atliekų šalinimo veikla;
- kai perdirbami laivai;
- kai atliekų susidarymo vietoje pavojingos atliekos laikomos ilgiau kaip šešis mėnesius;
- kai atliekų susidarymo vietoje nepavojingosios atliekos laikomos ilgiau kaip vienus metus.

Atsižvelgiant į tai, kad atliekų tvarkymas tai – atliekų *surinkimas, vežimas, naudojimas ir šalinimas* (Atliekų tvarkymo įstatymo 2 straipsnio 16 dalis), laikytina, kad pavojingų atliekų tvarkymo licencija yra privaloma pavojingų atliekų *surinkimui* ir (ar) *vežimui*. Taigi pavojingų atliekų tvarkymo veikla ne visa apimtinai yra licencijuojama veika – licencijuojama yra tik pavojingų atliekų surinkimo ir (ar) vežimo veikla, o kitai tvarkymo veiklai yra reikalingi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai ir taršos leidimai.

Atliekų tvarkymo įstatymo 12 straipsnio 6 dalyje nustatytos aplinkybės, kurioms esant turi būti stabdomas pavojingų atliekų tvarkymo licencijos galiojimas. Pagal Atliekų tvarkymo įstatymo 12 straipsnio 6 dalies pirmą punktą, licencijos galiojimas sustabdomas, kai paaiškėja, kad licencijos turėtojas pažeidė licencijuojamos veiklos, t. y. surinkimo ir vežimo, reikalavimus. Jeigu sustabdžius licencijos galiojimą per aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų privalomajame nurodyme nustatytą laikotarpį tokie pažeidimai nepašalinami, pavojingų atliekų tvarkymo licencijos galiojimas panaikinamas (Atliekų tvarkymo įstatymo 12 straipsnio 8 dalies 3 punktas).

Be minėto licencijos galiojimo panaikinimo pagrindo Atliekų tvarkymo įstatymo 12 straipsnio 8 dalyje yra nustatytas dar vienas su pažeidimais susijęs pagrindas. Remiantis Atliekų tvarkymo įstatymo 12 straipsnio 8 dalies 4 punktu, pavojingų atliekų tvarkymo licencijos galiojimas panaikinamas, jeigu licencijos turėtojas *pažeidė pavojingų atliekų tvarkymo reikalavimus* ir neįvykdė aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų privalomojo nurodymo pašalinti pažeidimus. Atsižvelgiant į tai, kad licencija yra privaloma tik pavojingų atliekų surinkimo ir (ar) vežimo veiklai, darytina išvada, kad remiantis minėtu punktu, pavojingų atliekų tvarkymo licencijos galiojimas gali būti panaikinimas ir už nelicencijuojamos veiklos reikalavimų pažeidimą.

Taip pat pažymėtina, kad reikalavimai, taikomi pavojingų atliekų tvarkymui (surinkimui, vežimui, naudojimui, šalinimui), yra daug platesni už reikalavimus, taikomus pavojingų atliekų tvarkymo licencijuojamai veiklai (surinkimui, vežimui). Todėl esamas teisinis reglamentavimas sudaro sąlygas pavojingų atliekų tvarkymo licencijos galiojimą panaikinti dėl didesnio rato pažeidimų, nei sustabdant licencijos galiojimą.

Kadangi licencijos galiojimo panaikinimas yra, ar bent turėtų būti, išskirtinė poveikio ūkio subjektams priemonė, manytina, kad esamas reglamentavimas neatitinka bendrųjų ūkinės veiklos

licencijavimo principų, kai licencijos panaikinimas yra griežtesnė priemonė nei jos sustabdymas¹⁶. Tokiai pozicijai pritarė ir Aplinkos apsaugos agentūros atstovai ir išsakė abejones, ar praktikoje dėl visų pavojingų atliekų tvarkymo reikalavimų pažeidimų būtų naikinamas pavojingų atliekų tvarkymo licencijos galiojimas.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad esamu reglamentavimu nustatyta galimybė, pavojingų atliekų tvarkymo licencijos galiojimą panaikinti ne už licencijuojamos veiklos pažeidimus, o už daug platesnį ratą pažeidimų, mažina atliekų tvarkymo sistemos atsparumą korupcijai, nes:

- grėsmė, kad dėl bet kokio pavojingų atliekų tvarkymo reikalavimo pažeidimo (nebūtinai susijusios su licencijavimo sąlygomis) bus panaikintas pavojingų atliekų tvarkymo licencijos galiojimas, gali paskatinti siekį visais įmanomai būdais išvengti tokio pažeidimo fiksavimo;
- didelis ir nepakankamai apibrėžtas pažeidimų, už kuriuos gali būti panaikintas licencijos galiojimas, ratas gali lemti selektyvų šios normos taikymą.

PASIŪLYMAI

Aplinkos ministerijai

1. Inicijuoti Atliekų tvarkymo įstatymo pakeitimus, kad:

1.1 Būtų eliminuota galimybė pavojingų atliekų tvarkymo licencijos galiojimą panaikinti ir už nelicencijuojamos veiklos reikalavimų pažeidimus.

1.2 Būtų nustatytos aiškios ir nedviprasmiškos sąlygos, kada už licencijuojamos veiklos reikalavimų pažeidimus yra panaikinamas pavojingų atliekų tvarkymo licencijos galiojimas be išankstinio licencijos galiojimo sustabdymo.

2.2.2. Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo procesas didina administracinę naštą.

Kaip minėta, gamintojo atsakomybės principas – tai gamintojų ir importuotojų atsakomybė už gaminių ir pakuočių, pateiktų į vidaus rinką, atliekų sutvarkymą. Gamintojai ir importuotojai šį principą įgyvendina atliekų tvarkytojams tiesiogiai ar per tam tikslui sukurtas organizacijas¹⁷ perduodami/pavesdami sutvarkyti/organizuoti sutvarkymą į vidaus rinką pateiktų gaminių ir

¹⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 937 „Dėl licencijavimo pagrindų aprašo ir licencijų informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo“.

¹⁷ Pažymėtina, kad gamintojai ir importuotojai su atliekų tvarkymu susijusias pareigas gali vykdyti individualiai, t. y. patys organizuodami po jų Lietuvos Respublikos vidaus rinkai tiekto elektros ir elektroninės įrangos, transporto priemonių, alyvos, baterijų ir akumuliatorių ar apmokestinamųjų gaminių naudojimo susidariusių ir pakuočių atliekų tvarkymą, arba kolektyviai, t. y. steigdami gamintojų ir importuotojų organizaciją ir (ar) tapdami tokios organizacijos dalyviais ir jai pavesdami vykdyti gamintojams ir importuotojams nustatytas pareigas, arba organizacijai sutartiniais pagrindais pavesdami vykdyti nustatytas pareigas netapdami jos dalyviais.

pakuočių atliekas. Kad į vidaus rinką pateiktų gaminių ir pakuočių atliekos sutvarkytos, t. y. įgyvendintas gamintojo atsakomybės principas, patvirtina gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai (toliau – sutvarkymą įrodantys dokumentai).

Pagal Atliekų tvarkymo įstatymo 34³¹ straipsnio 1 dalį sutvarkymą įrodančius dokumentus gali išrašyti ne kiekvienas veiklą vykdančio atliekų tvarkytojas, o tik tie atliekų tvarkytojai (gaminių ir (ar) pakuočių atliekų naudotojai (perdirbėjai), gaminių ir (ar) pakuočių atliekų eksportuotojai, gaminių ir (ar) pakuočių atliekų surinkėjai ir (ar) atliekų tvarkytojai, apdorojantys surinktas mišrias komunalines atliekas, atskiriant gaminių ir (ar) pakuotės atliekas su tikslu jas perdirbti ir (arba) kitaip panaudoti), kurie Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka yra įrašyti į Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą (toliau – Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašas). Patekimui į šį sąrašą nustatyta eilė papildomų, atliekų tvarkytojams taikomų, reikalavimų. Kaip nurodė Aplinkos ministerijos atstovai, įtraukimo į Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą procedūra siekiama, kad sutvarkymą įrodančius dokumentus išrašinėtu tik realiai atliekas sutvarkyti sugebantys subjektai. t. y. kurie įrodo, kad turi tam reikiamus technologinius pajėgumus, atitinka jų veikloje būtinus techninius ir vadybinius (organizacinius) reikalavimus.

Nepaisant tokio reglamentavimo racionalaus pagrindimo, Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo procedūra sudaro sąlygas korupcijai pasireikšti, dėl šių korupcijos rizikos veiksnių:

2.2.2.1. Aplinkos apsaugos agentūra tik formaliai tikrina atliekų tvarkytojų atitiktį reikalavimams.

Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo tvarką nustato Turinčių teisę išrašyti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo tvarkos aprašas, patvirtintas Aplinkos ministro 2003 m. balandžio 14 d. įsakymu Nr. 184, (toliau – Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo tvarkos aprašas). Remiantis šiuo aprašu, atliekų tvarkytojas, pageidaujantis būti įrašytu į Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą, prašymą įrašyti į šį sąrašą ir dokumentus, patvirtinančius, kad jis atitinka jam keliamus reikalavimus (Atliekų tvarkymo įstatymo 34³¹ straipsnio 4, 5, 6 ir (ar) 7 dalyse nustatytus reikalavimus¹⁸), pateikia Aplinkos apsaugos agentūrai.

¹⁸ Atkreipiame dėmesį, kad Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo tvarkos apraše vietoje Atliekų tvarkymo įstatymo 34³¹ straipsnio nurodomas atliekų tvarkymo įstatymo 34²⁵ straipsnis.

Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo tvarkos aprašo 9 dalyje nustatyta, kad „*Gavusi Prašymą su nurodytais dokumentais Agentūra per 14 darbo dienų įvertina, ar Tvarkytojas tinkamai pateikė visus reikalaujamus dokumentus, ar pateikti dokumentai atitinka Tvarkos aprašo nustatytus reikalavimus ir ar juose pateikta informacija pagrindžia Tvarkytojo organizacines ir technines galimybes vykdyti Tvarkytojo nurodytą veiklą.*“

Susipažinus su atsisakymų tenkinti atliekų tvarkytojų prašymus įtraukti į Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą motyvais, darytina išvada, kad Aplinkos apsaugos agentūros vykdomas pateiktų dokumentų tikrinimas apsiriboja vertinimu, ar pateikti visi reikalaujami duomenys ir informacija, tačiau realiai netikrinama, ar pateikta informacija pagrindžia atliekų tvarkytojo organizacines ir technines galimybes vykdyti nurodytą veiklą. Manytina, kad to priežastis ne tik nusistovėjusi teisės normų taikymo praktika, bet ir tai, kad Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo tvarkos apraše nurodoma tik tai, ką atliekų tvarkytojas, pageidaujantis būti įrašytu į sąrašą, privalo pateikti Aplinkos apsaugos agentūrai, tačiau nėra nustatytos tvarkos, kaip Aplinkos apsaugos agentūra turėtų vertinti, ar pateikta informacija pagrindžia atliekų tvarkytojo organizacines ir technines galimybes vykdyti šio tvarkytojo nurodytą veiklą.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo procedūra ne tik sudaro prielaidas Aplinkos apsaugos agentūros formaliai veiklai, dėl ko nepasiekiami esamo reglamentavimo tikslai, bet ir sudaro sąlygas piktnaudžiauti vertinant atliekų tvarkytojo organizacines ir technines galimybes vykdyti atliekų tvarkymo veiklą.

2.2.2.2. Dėl trumpų terminų Aplinkos apsaugos departamentas negali išsamiai ir objektyviai patikrinti atliekų tvarkytojų atitikties reikalavimams.

Be atliekų tvarkytojų pateikiamų duomenų ir informacijos tikrinimo, atliekamo Aplinkos apsaugos agentūros, Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo tvarkos apraše nustatyta dar viena tikrinimo procedūra. Šio aprašo 10 punkte nustatyta Aplinkos apsaugos departamento pareiga, iš Aplinkos apsaugos agentūros gavus tvarkytojo pateiktų dokumentų kopijas, per 10 darbo dienų patikrinti šiame punkte nurodomus veiklos aspektus, pavyzdžiui, ar atliekų naudotojas vykdo veiklą laikydamasis taršos integruotos prevencijos kontrolės leidime ar taršos leidime nustatytų reikalavimų, ar atliekų eksportuotojas vykdo atliekų apskaitą Atlieku susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklių nustatyta tvarka ir kita, viso 14 pozicijų.

Tam, kad Aplinkos apsaugos departamentas įvykdytų šią pareigą, jo darbuotojai turi atlikti ūkio subjekto neplaninį veiklos patikrinimą, nes tik atvykus į ūkio subjektą (veiklos vykdymo vietą) ir atlikus ūkio subjekto veiklos patikrinimą įmanoma įvertinti Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo tvarkos aprašo 10 punkte nurodomus veiklos aspektus, pavyzdžiui: ar atliekų tvarkytojas vykdo veiklą laikydamasis taršos integruotos prevencijos kontrolės leidime ar taršos leidime nustatytų reikalavimų, ar atliekų tvarkytojas vykdo atliekų apskaitą Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. gegužės 3 d. įsakymu Nr. D1-367 „Dėl Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklių patvirtinimo“ nustatyta tvarka, ar atliekų tvarkytojas savo teritorijoje, kurioje vykdomas gaminių ir (ar) pakuočių atliekų naudojimas (perdirbimas), turi įrengtą metrologiškai patikrintą ir galiojantį metrologinės patikros sertifikatą, turintį svėrimo įrenginį, ir kt.

Kaip nurodė Aplinkos apsaugos departamento atstovai, šis patikrinimas didžiąja dalimi nieko nesiskiria nuo bet kurio kito Departamento atliekamo planinio ar neplaninio patikrinimo. Vienintelis ryškus skirtumas yra patikrinimo terminas. Remiantis Ūkio subjektų veiklos planinių ir neplaninių patikrinimų, vykdančių aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę, reikalavimų aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. vasario 18 d. įsakymu Nr. D1-145, nuostatomis, ūkio subjekto patikrinimas turi būti atliktas (surašytas patikrinimo aktas) per 20 darbo dienų (planinio patikrinimo trukmė gali būti pratęsta, bet ne daugiau kaip 20 darbo dienų). Tokių patikrinimų trukmės pavyzdžiai: pagal UAB „Ecoservice“ 2019 m. liepos 8 d. patikrinimo aktą Nr. PA65-141, patikrinimas truko nuo 2019 m. birželio 18 d. iki 2019 m. liepos 8 d., t. y. 12 darbo dienų; pagal uždarnosios akcinės bendrovės „EMP recycling“ 2019 m. rugsėjo 30 d. patikrinimo aktą Nr. PA11-68, patikrinimas truko nuo 2019 m. rugsėjo 6 d. iki 2019 m. rugsėjo 30 d., t. y. 16 darbo dienų; pagal viešosios įstaigos Užstato sistemos administratorius 2019 m. gruodžio 12 d. patikrinimo aktą Nr. PA11-115, patikrinimas truko nuo 2019 m. lapkričio 18 d. iki 2019 m. gruodžio 12 d. t. y. 18 darbo dienų. Tuo tarpu Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo tvarkos apraše nustatyta, kad Aplinkos apsaugos departamentas atsakymą Aplinkos apsaugos agentūrai privalo pateikti per 10 darbo dienų (pagal Aplinkos apsaugos agentūros pateiktą informaciją, 2018 ir 2019 metais dėl įrašymo į Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą kreipėsi 100 subjektų). Taigi praktiškai pagal turinį identiškiems patikrinimams yra nustatyti skirtingi terminai.

Pažymėtina dar ir tai, kad patikrinimų, atliekamų vykdančių valstybinę aplinkos apsaugos kontrolę, terminas skaičiuojamas nuo patikrinimo pradžios, kai aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnas prisistato tikrinamo ūkio subjekto atstovui, iki patikrinimo akto surašymo, o vykdančių Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašo

sudarymo tvarkos aprašo nuostatas, patikrinimas turi būti atliktas per 10 darbo dienų nuo Aplinkos apsaugos agentūros kreipimosi.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Aplinkos apsaugos departamento darbuotojai turi pakankamai mažai laiko išsamiai ir objektyviai patikrinti, ar atliekų tvarkytojas, pageidaujantis būti įrašytu į Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą, vykdo veiklą laikydamasis nustatytų reikalavimų. Atitinkamai, laiko stoka išsamiam ir objektyviam patikrinimui gali lemti ne tik nekokybiškus patikrinimus, bet ir sudaro sąlygas, piktnaudžiaujant tuo, vienus atliekų tvarkytojus tikrinti nuodugniau nei kitus ir atvirksčiai.

2.2.2.3. Sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo procedūros tikslai gali būti pasiekti kitomis priemonėmis.

Kaip minėta, sutvarkymą įrodančius dokumentus gali išrašyti tik tie atliekų tvarkytojai, kurie yra įrašyti į sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą. Kadangi ne visi atliekų tvarkytojai yra šiame sąrašė, dalį atliekų sutvarko į sąrašą nepatenkantys tvarkytojai, kurie šiai daliai sutvarkytų atliekų negali išrašyti sutvarkymą įrodančių dokumentų. Tai reiškia, kad gamintojai ir importuotojai negali pagrįsti gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimo ta atliekų kiekio apimtimi, kiek jų buvo sutvarkyta be sutvarkymą įrodančių dokumentų. Išvada, kad ne visų į vidaus rinką pateiktų gaminių ir pakuočių atliekų sutvarkymas patvirtinamas sutvarkymą įrodančiais dokumentais, darytina ir iš gamintojų ir importuotojų organizacijų veiklos planuose ir ataskaitose pateikiamos informacijos. Pavyzdžiui:

- Asociacijos „EEPA“, kuriai yra išduotos apmokestinamųjų gaminių (baterijų ir akumuliatorių) atliekų tvarkymo organizavimo bei elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo organizavimo licencijos, 2019 m. baterijų ir akumuliatorių atliekų tvarkymo organizavimo veiklos plane bei visuomenės švietimo ir informavimo baterijų ir akumuliatorių atliekų tvarkymo klausimais programoje¹⁹ nurodoma, kad asociacijos narių planuojamas išleisti baterijų ir akumuliatorių bendras kiekis yra 965 tonos, o planuojamas sutvarkyti kiekis – 349 tonos, t. y. net planuojama sutvarkyti tik 36 procentus asociacijos narių į vidaus rinką planuojamo išleisti baterijų ir akumuliatorių kiekio.

- Viešosios įstaigos „PAKUOČIŲ TVARKYMO ORGANIZACIJA“, kuriai yra išduota pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licencija, 2019 metų ataskaitoje apie veiklos organizavimo plano vykdymą ir finansavimo schemas bei švietimo programos įgyvendinimą²⁰

¹⁹ Prieiga internete: <https://www.epa.lt/wp-content/uploads/2019/02/2019-m.-BA-planas-ir-programa.pdf> (žiūrėta 2020-11-11).

²⁰ Prieiga internete: <https://pto.lt/wp-content/uploads/2020/11/2019-m.-metin%C4%97-ataskaita.pdf> (žiūrėta 2020-11-11).

nurodoma, kad organizacijos dalyvių ir pavedimų davėjų per ataskaitinį laikotarpį į vidaus rinką išleista 1410,834 tonų metalinės pakuotės, o per metus šios pakuotės sutvarkytas kiekis yra 800,054 tonos, t. y. sutvarkyta 57 procentai į vidaus rinką išleistos metalinės pakuotės.

Kadangi gamintojai ir importuotojai privalo mokėti mokesį už aplinkos teršimą gaminių ir (ar) pakuotės atliekomis, jeigu nevykdo Vyriausybės nustatytų gaminių ir (ar) pakuotės atliekų naudojimo ir (ar) perdirbimo užduočių, gamintojai ir importuotojai bei jų organizacijos yra finansiškai suinteresuoti, kad kuo daugiau atliekų sutvarkytų tvarkytojai, kurie yra įrašyti į Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą. Atsižvelgiant į tai, kad atliekų tvarkytojų įtraukimas į Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą turėtų garantuoti, kad sutvarkymą įrodančius dokumentus išrašys tik realiai atliekas sutvarkyti sugebantys subjektai, pagrindinis tokios sistemos tikslas – gamintojų ir importuotojų bei jų organizacijų suinteresuotumas, kad atliekas sutvarkytų realiai tai sugebantys padaryti subjektai.

Tačiau praktikoje, gamintojų ir importuotojų bei jų organizacijų suinteresuotumas apsiriboja sutvarkymą įrodančių dokumentu gavimu, o tiksliau, šių dokumentų įsigijimu už kuo mažesnę kainą. Kadangi, kaip minėta anksčiau, tam tikros dalies kai kurių atliekų sutvarkymas nepatvirtinamas sutvarkymą įrodančiais dokumentais (ypač tų atliekų, kurios rinkoje turi vertę²¹), atliekų tvarkymo rinkoje kyla sutvarkymą įrodančių dokumentų stygius, ir dėl to tarp gamintojų ir importuotojų bei tarp jų organizacijų atsiranda konkurencija dėl šių dokumentų. Kas gali paskatinti formotis korupcinius ryšius ir nesąžiningą atliekų tvarkymo sistemoje veikiančių viešojo ir privataus sektoriaus subjektų veikimą, pavyzdžiui:

- Galimos korupcijos apraiškos privačiame sektoriuje, kai korupciniais ryšiais susieti gamintojai, importuotojai ar jų organizacijos ir atliekų tvarkytojai vienus sistemos dalyvius diskriminuoja, o kitus privilegijuoja. Pavyzdžiui, ūkininkai skundžiasi, kad atliekų tvarkytojai nepriima šienainio plėvelės, tinklelių ir pan. atliekų²².

- Korupcija privačiame sektoriuje taip pat gali pasireikšti tuo, kad gamintojų ir importuotojų organizacijos už „pigius“ sutvarkymą įrodančius dokumentus silpnina šiuos dokumentus išrašančių atliekų tvarkytojų kontrolę. Pavyzdžiui, gamintojų ir importuotojų organizacijos „nepastebėjo“, kad uždaroji akcinė bendrovė „METRAIL“ neturėjo pajėgumų jų

²¹ Iš dalies tokią situaciją lemia tai, kad kai kuriems ūkio subjektams užtenka pajamų, gautų už tam tikrų atliekų sutvarkymą (pvz., naudojimą) ar eksportą, o sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymas ir atlygio už tai gavimas nėra aktualus.

²² Prieiga internete: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/ukininkai-skundziasi-neturintys-kur-deti-pakuociu-atlieku-56-1309306?all#print> (žiūrėta 2020-11-17).

užsakytiems atliekų kiekiams sutvarkyti ir už realiai nesutvarkytas atliekas išrašinėjo fiktyvius sutvarkymą įrodančius dokumentus²³.

- Nesąžiningi atliekų tvarkytojai, reaguodami į sutvarkymą įrodančių dokumentų stygių, gali pasiryžti, už realiai nesutvarkytas atliekas išrašinėti fiktyvius sutvarkymą įrodančius dokumentus.

- Ūkio subjektai yra suinteresuoti ieškoti būtų paveikti valstybės įstaigų vykdomų leidimų, licencijų ir pan. išdavimo, bei ūkio subjektų priežiūros veiklų rezultatus.

- Valstybės įstaigos gali teikti prioritetą ne realaus atliekų tvarkymo sistemos veikimo užtikrinimui, o tik įvairių strategijų, planų ir programų statistinės išraiškos įgyvendinimui. Pavyzdžiui, Lietuva galimai ES deklaravo beveik tris kartus didesnę pakuočių ir antrinių žaliavų perdurbimo mastą, nei rodo iš savivaldybių ir regioninių atliekų tvarkymo centrų surinkti duomenys²⁴, galimai nuo 2015 iki 2016 m. Lietuvoje sąvartynuose šalinamų atliekų procentas sumažėjo nuo 55 iki 31 proc. tik dėl to, kad mechaninio biologinio apdorojimo įrenginių šalutinis produktas – kietasis atgautasis kuras – nėra priskaičiuojamas prie sąvartynuose šalinimų atliekų²⁵, specialistų teigimu, statistikos duomenys, kad Lietuvoje perdurbama 74 procentų plastiko pakuočių (daugiau nei Vokietijoje ir Skandinavijos šalyse) galimai neatitinka realybės²⁶.

Kaip minėta, atliekų tvarkytojų įtraukimo į Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą procedūra siekiama, kad sutvarkymą įrodančius dokumentus išrašintų tik realiai atliekas sutvarkyti sugebantys subjektai. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad ši tvarka galioja nuo 2003 metų, ir buvo kuriama tuomet, kai be papildomų reikalavimų atliekų tvarkytojams taikymo ir atitikimo šioms reikalavimams tariamo tikrinimo kitų priemonių įgyvendinti minimo tikslo nebuvo²⁷. Šiai dienai funkcionuoja GPAIS, kuri yra skirta gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos duomenų surinkimui, analizei ir kontrolei. GPAIS'os pagalba taip pat vykdoma atliekų susidarymo, tvarkymo, gaminių ir pakuočių tiekimo vidaus rinkai apskaita, ir kurios funkcijos apima ataskaitų ir kitų dokumentų pateikimo, ataskaitų tikrinimo, duomenų analizės ir apdorojimo procesus²⁸. Kadangi sistema iš principo neturėtų leisti nesąžiningiems atliekų tvarkytojams išrašyti fiktyvius sutvarkymą įrodančius dokumentus už realiai nesutvarkytas

²³ Prieiga internete: <https://www.bns.lt/topic/1912/news/56290373/> (žiūrėta 2020-11-11).

²⁴ Prieiga internete: <https://www.vz.lt/archive/article/2015/5/22/atlieku-statistikos-ekvilibristika-skiriasi-3-kartus> (žiūrėta 2020-12-04).

²⁵ Prieiga internete: <http://miskininkas.eu/remigijus-lapinskas-siukslese-paskendus-reforma> (žiūrėta 2020-12-04).

²⁶ Prieiga internete: <https://www.delfi.lt/projektai/eko-energetika/pakuociu-perdirbime-lietuva-lydere-realybe-nuo-statistikos-skiriasi-kaip-diena-ir-naktis.d?id=80337473> (žiūrėta 2020-11-17).

²⁷ Pažymėtina, kad praktinis normų įgyvendinimas ne visada garantuodavo, jog sutvarkymą įrodančius dokumentus išrašintų tik realiai atliekas sutvarkyti sugebantys subjektai. Uždarosios akcinės bendrovės „METRAIL“ pavyzdys (prieiga internete: <https://www.bns.lt/topic/1912/news/56290373/>) (žiūrėta 2020-11-11) parodė, kad net Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąraše esantis nesąžiningas atliekų tvarkytojas galėjo už realiai nesutvarkytas atliekas išrašinėti fiktyvius sutvarkymą įrodančius dokumentus.

²⁸ Prieiga internete: <https://am.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/atliekos/gpais> (žiūrėta 2020-11-11).

atliekas (arba operatyviai identifikuoti tokius atvejus), manytina, kad atliekų tvarkytojų įtraukimo į Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą procedūra neatitinka esamų realiųjų. O atsižvelgiant į šio sąrašo sudarymo administracinių procedūrų mastą ir su jomis susijusius, aukščiau nurodytus, korupcijos rizikos veiksnius, manytina, kad ši procedūra nepateisina savo egzistavimo, ir todėl jos turėtų būti atsisakoma.

Siekiant mažinti administracinę naštą ir su neproporcingai didele administracine našta susijusių korupcijos rizikos veiksnių įtaką, turėtų būti sukurta tokia atliekų tvarkymo veiklai reikalingų leidimų ir licencijų išdavimo sistema, kurioje leidimo ar licencijos turėjimas automatiškai suponuoja, kad šį leidimą ar licenciją turintis ūkio subjektas sugeba vykdyti atitinkamą atliekų tvarkymo veiklą ir be papildomų administracinių procedūrų gali išrašyti sutvarkymą įrodančius dokumentus. Tuo tikslu, atsisakant Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo procedūros, tam tikri, objektyviai neišvengiami Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąraše esantiems atliekų tvarkytojams taikomi reikalavimai galėtų būti taikomi išduodant su atliekų tvarkymu susijusius leidimus ir licencijas.

Pažymėtina, kad atsisakius Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo procedūros, ir sutvarkymą įrodančius dokumentus leidus išrašinėti visiems teisėtai veikiančioms atliekų tvarkytojoms, papildomomis priemonėmis, kurios padėtų užtikrinti, kad sutvarkymą įrodančius dokumentus išrašys tik realiai atliekas sutvarkyti sugebantys subjektai, taptų:

- Gamintojų ir importuotojų bei jų organizacijų padidėjęs domėjimasis, ar jų pasirinkti atliekų tvarkytojai realiai įvykdo pavedimus, nes nebeliktų išankstinio įsitikinimo, kad sąraše esantys tvarkytojai realiai tvarko atliekas ir jų papildomai kontroliuoti nereikia.

- Į rizikingiausių sričių, subjektų tikrinimus (ne į masinius tikrinimus) orientuota aplinkos apsaugos valstybinė kontrolė.

PASIŪLYMAI:

Aplinkos ministerijai

1. Svarstyti galimybę atsisakyti atliekų tvarkytojų įtraukimo į Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą procedūros ir nustatyti, kad sutvarkymą įrodančius dokumentus galėtų išrašyti visi teisėtai veikiantys atliekų tvarkytojai, kurių gebėjimas tinkamai tvarkyti atliekas būtų tikrinamas ne įtraukimo į sąrašą metu, o išduodant atitinkamą leidimą ar licenciją.

2. Priėmus sprendimą, neatsisakyti atliekų tvarkytojų įtraukimo į Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą procedūros:

2.1. Didinti Aplinkos apsaugos agentūros galimybes realiai tikrinti, ar atliekų tvarkytojas, kuris pageidauja, kad būtų įrašytas į Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą, atitinka nustatytus reikalavimus, pavyzdžiui, nustatyti Aplinkos apsaugos agentūros darbuotojų pareigą kartu su Aplinkos apsaugos departamento darbuotojais vykti į atliekų tvarkytojų objektus ir (ar) veiklos vietas ir vietoje tikrinti atitiktį nustatytiems reikalavimams, reglamentuoti (priimant metodiką ar pan.), kaip Aplinkos apsaugos agentūra privalo vertinti, ar atliekų tvarkytojo pateikta informacija pagrindžia tvarkytojo organizacines ir technines galimybes vykdyti tvarkytojo nurodytą veiklą, arba atsisakyti šios Agentūros pareigos.

2.2. Aplinkos apsaugos departamento vykdomam atliekų tvarkytojo, kuris pageidauja, kad būtų įrašytas į Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą, veiklos patikrinimui nustatyti tokį pat terminą, kuris nustatytas kitų ūkio subjektų patikrinimams atlikti.

2.3. Egzistuoja galimybės taikyti selektyvią gamintojų ir importuotojų, jų organizacijų bei atliekų tvarkytojų veiklos priežiūrą ir kontrolę.

2.3.1. Nesutampa atliekų susidarymo ir atliekų tvarkymo apskaitos ataskaitų tikrinimo nustatytas reglamentavimas ir praktinis jos įgyvendinimas.

Remiantis Atliekų tvarkymo įstatymo 7 straipsnio 1 dalimi, atliekų apskaitą tvarko ir ataskaitas apie atliekų susidarymą ir tvarkymą, teikia:

- atliekas surenkančios, vežančios ar apdorojančios įmonės, prekiautojai atliekomis ir tarpininkai;
- įmonės, atliekų susidarymo vietoje pavojingąsias atliekas laikančios ilgiau kaip šešis mėnesius, o nepavojingąsias – ilgiau kaip vienus metus;
- atliekų darytojai, atsižvelgiant į susidarančių atliekų kiekį ir (ar) rūšį, ir (ar) vykdomą veiklą, ir (ar) įmonės dydį, Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytais atvejais.

Atliekų darytojų ir atliekų tvarkytojų susidarančių ir tvarkomų atliekų apskaitos vykdymo ir atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ataskaitų teikimo tvarką reglamentuoja Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklės, patvirtintos Aplinkos ministro 2011 m. gegužės 3 d. įsakymu Nr. D1-367 (toliau – Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklės).

Minėtų taisyklių 22 punkte nustatyta ūkio subjektų pareiga naudojantis GPAIS, Aplinkos apsaugos agentūrai pateikti atliekų susidarymo apskaitos metinę ataskaitą, o 46 punkte atliekų tvarkytojų – naudojantis GPAIS, Aplinkos apsaugos agentūrai pateikti atliekų tvarkymo apskaitos metinę ataskaitą. Agentūra, vadovaudamasi Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklių 50 punktu, „<...> iki rugpjūčio 1 d. patikrina, ar metinėse ataskaitose pateikti

duomenys yra tikslūs, išsamūs ir teisingi ir ar metinės ataskaitos atitinka Taisyklėse nustatytus metinių ataskaitų pildymo reikalavimus“.

Atliekant korupcijos rizikos analizę ir analizuojant GPAIS'oje esamą informaciją, nustatyta, kad sistemoje yra labai daug 2018 metų ir 2019 metų laikotarpių atliekų susidarymo apskaitos ir atliekų tvarkymo apskaitos metinių ataskaitų, kurių būseną „Vertinama“, t. y. kurios yra dar nepatikrintos ir nepriimtos. Pavyzdžiui, 2020 m. lapkričio 12 d. duomenimis:

- 2018 metų laikotarpio atliekų susidarymo apskaitos metinių ataskaitų, kurių būseną yra „Priimta“, t. y., kurios yra patikrintos, yra 31, o ataskaitų, kurių būseną yra „Vertinama“ – 14188, t. y. apie 99 proc.;

- 2019 metų laikotarpio atliekų susidarymo apskaitos metinių ataskaitų, kurių būseną yra „Priimta“, yra 22, o ataskaitų, kurių būseną yra „Vertinama“ – 18158 (apie 99 proc.);

- 2018 metų laikotarpio atliekų tvarkymo apskaitos metinių ataskaitų, kurių būseną yra „Priimta“, yra 29, o ataskaitų, kurių būseną yra „Vertinama“ – 1144 (apie 97 proc.);

- 2019 metų laikotarpio atliekų tvarkymo apskaitos metinių ataskaitų, kurių būseną yra „Priimta“, iš viso nėra, o ataskaitų, kurių būseną yra „Vertinama“ – 1256.

Kaip nurodė Aplinkos apsaugos agentūros atstovai, šių ataskaitų tikrinimui neužtenka žmogiškųjų išteklių, nes keturiems Agentūros darbuotojams tenka apie 35 tūkst. įvairiausių ataskaitų. Valdant žmogiškuosius išteklius buvo priimtas sprendimas, resursus nukreipti prioritetinių ataskaitų tikrinimui. Atliekų susidarymo apskaitos ir atliekų tvarkymo apskaitos metinių ataskaitų žemesnį prioritetą lygį lėmė tai, kad:

- atliekų susidarymo apskaitos ir atliekų tvarkymo apskaitos metinių ataskaitų būsenos GPAIS'oje nepakeitimas į „Priimta“, t. y. nepatikrinimas, nesukelia jokių neigiamų pasekmių atliekų tvarkymo sistemos dalyviams;

- ataskaitose esama informacija ir duomenys realiai panaudojami tik statistikai;

- kadangi ataskaitos formuojamos naudojantis GPAIS, pati sistema neleidžia (indikuoja klaidą) ataskaitose pateikti duomenų, kurie nesutaptų su GPAIS'oje esamais;

- Aplinkos apsaugos agentūra neturi realių priemonių patikrinti, ar metinėse ataskaitose pateikti duomenys yra tikslūs, išsamūs ir teisingi, nes tai įmanoma padaryti tik atlikus atskirai kiekvieno subjekto veiklos patikrinimą²⁹.

Atsižvelgiant į tai, kad nerealūs esamais ištekliais nuodugniai patikrinti esamą ataskaitų kiekį, kad ataskaitų duomenys naudojami tik statistikai, ir kad aplinkos apsaugos valstybinė

²⁹ Pažymėtina, kad Aplinkos apsaugos departamento atstovų teigimu, vykdam aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę ir tikrinant atliekų tvarkymo sistemoje veikiančius subjektus, paprastai netikrinama, ar atliekų susidarymo apskaitos ir atliekų tvarkymo apskaitos metinėse ataskaitose pateikiami duomenys ir informacija atitinka tikrovę, o prioritetas teikiamas tikrinimui, ar tinkamai vedama atliekų apskaita.

kontrolė orientuota ne į ataskaitų tikrinimą, o į tinkamos atliekų ir jų apskaitos vedimo priežiūrą, darytina išvada, kad Aplinkos apsaugos agentūros pareigos, tikrinti ir tvirtinti visas metines ataskaitas, įgyvendinimas, šiuo metu nesukuria jokios pridėtinės vertės atliekų tvarkymo sistemai, jos skaidrumui. O jos formalus vykdymas, pvz., masinis, automatinis ataskaitų priėmimas/tvirtinimas, sudaro prielaidas abejonėms ataskaitose pateiktų duomenų teisingumu, o tai suponuoja abejonės ir sistemos duomenų teisėtumu, nes teoriškai neturėtų būti priimama ataskaita, kurioje pateikiami tikrovės neatitinkantys duomenys ir informacija. Todėl šiuo metu ši procedūra vertintina kaip žmogiškuosius ir informacinių sistemų išteklius naudojantis administracinis mechanizmas, kuriuo taip pat gali būti piktnaudžiaujama, pavyzdžiui, tikrinant ar nepriimant (gražinant) subjektyviai pasirinktų subjektų ataskaitas.

Be kita ko, pažymėtina tai, kad nustatyto teisinio reglamentavimo nevykdymas didina darbuotojų toleranciją pareigų neatlikimui ar netinkamam vykdymui.

PASIŪLYMAI

Aplinkos ministerijai

1. Aplinkos apsaugos agentūrai nustatyti pareigą tvirtinti atliekų susidarymo apskaitos ir atliekų tvarkymo apskaitos metinių ataskaitų gavimo faktą ir nustatyti galimybę gražinti ataskaitą tikslinti, jeigu nustatoma netikslumų.

2. Nustatyti, kad Aplinkos apsaugos agentūra pareigą tikrinti, ar atliekų susidarymo apskaitos ir atliekų tvarkymo apskaitos metinėse ataskaitose pateikti duomenys yra tikslūs, išsamūs ir teisingi, įgyvendina ne masiškai tikrindama visas ataskaitas, o pagal nustatytą metodiką ar kriterijus tikrindama atrinktą tam tikrą skaičių ataskaitų.

2.3.2. Vykdoma nepakankama gamintojų ir importuotojų organizacijų veiklos priežiūra ir kontrolė.

Kaip minėta, gamintojai ir importuotojai su atliekų tvarkymu susijusias pareigas gali vykdyti individualiai, t. y. patys organizuodami po jų Lietuvos Respublikos vidaus rinkai tiekto elektros ir elektroninės įrangos, transporto priemonių, alyvos, baterijų ir akumuliatorių ar apmokestinamųjų gaminių ir pakuočių naudojimo susidariusių atliekų tvarkymą, arba kolektyviai, t. y. steigdami gamintojų ir importuotojų organizaciją (toliau taip pat Organizacija) ir (ar) tapdami tokios organizacijos dalyviais ir jai pavesdami vykdyti gamintojams ir importuotojams nustatytas pareigas, arba tokiai Organizacijai sutartiniais pagrindais pavesdami vykdyti nustatytas pareigas netapdami jos dalyviais.

Gamintojų ir importuotojų organizacija gali vykdyti savo veiklą tik gavusi Atliekų tvarkymo įstatymo 34²⁴ straipsnyje nurodytą gaminių ar pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licenciją³⁰ (Atliekų tvarkymo įstatymo 34²² straipsnio 4 dalis). Atliekų tvarkymo įstatymo 34²² straipsnio 4 dalyje taip pat numatyta, kad Organizacijos privalo vykdyti šio įstatymo 34²⁶ straipsnyje nurodytas gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licencijavimo sąlygas.

Be licencijavimo sąlygų vykdymo, Organizacijoms yra nustatyta ir kitų pareigų³¹. Tačiau teisės aktuose nėra aiškiai nustatyta, kas turėtų prižiūrėti ir kontroliuoti šių su licencijavimo sąlygomis nesusijusių Organizacijoms nustatytų pareigų vykdymą. Remiantis Aplinkos ministro 2013 m. balandžio 24 d. įsakymu Nr. D1-276 „Dėl įgaliojimų suteikimo Aplinkos apsaugos agentūrai ir Aplinkos apsaugos departamentui prie Aplinkos ministerijos“, gamintojų ir importuotojų organizacijų atžvilgiu Aplinkos apsaugos agentūra vykdo licencijas išduodančios institucijos funkcijas, o Aplinkos apsaugos departamentas – licencijuojamos veiklos priežiūrą atliekančios institucijos funkcijas. Manytina, kad dalis kontrolės ir priežiūros klausimų gali būti išspręsti civilinės teisės priemonėmis, pavyzdžiui, teikiant ieškinius dėl pažeistų teisių gynimo. Tačiau kai kurie klausimai gali būti susiję su viešuoju interesu, ir tokiais atvejais turėtų būti aiškiai nustatyta, kuri valstybės įstaiga ir kokių veiksmų privalo imtis.

Atliekant korupcijos rizikos analizę, nustatyti šie nepakankamos Organizacijų veiklos (tiek licencijuojamos, tiek ne) priežiūros ir kontrolės pavyzdžiai:

³⁰ Atliekų tvarkymo įstatymo 34²⁴ straipsnis:

„Gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licencijų rūšys

Nustatomos šios gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licencijų rūšys:

1) alyvos atliekų tvarkymo organizavimo licencija;

2) apmokestinamųjų gaminių atliekų tvarkymo organizavimo licencija (ši licencija išduodama visų apmokestinamųjų gaminių atliekų tvarkymui organizuoti);

3) apmokestinamųjų gaminių (baterijų ir akumuliatorių) atliekų tvarkymo organizavimo licencija;

4) apmokestinamųjų gaminių (padangų) atliekų tvarkymo organizavimo licencija;

5) elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo organizavimo licencija (ši licencija išduodama visų kategorijų elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymui organizuoti);

6) elektros ir elektroninės įrangos (apšvietimo įrangos) atliekų tvarkymo organizavimo licencija;

7) elektros ir elektroninės įrangos (stambių namų apyvokos prietaisų su šaldymo įranga) atliekų tvarkymo organizavimo licencija;

8) elektros ir elektroninės įrangos (televizorių ir monitorių įrangos) atliekų tvarkymo organizavimo licencija;

9) eksploatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkymo organizavimo licencija;

10) pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licencija.“

³¹ Pavyzdžiui:

- Organizacija visų Organizacijos dalyvių bei pavedimo davėjų pareigas turi vykdyti vienodomis sąlygomis (Atliekų tvarkymo įstatymo 34²² straipsnio 6 dalis);

- Organizacija privalo priimti visus pageidaujančius į ją stoti ar su ja pasirašyti sutartį gamintojus ir (ar) importuotojus (Atliekų tvarkymo įstatymo 34²² straipsnio 6 dalis);

- Organizacija ne mažiau kaip 3 procentus gautų pajamų turi skirti visuomenės švietimui ir informavimui atliekų tvarkymo klausimais (Atliekų tvarkymo įstatymo 34²² straipsnio 10 dalis);

- Organizacijos nariai ir pavedimo davėjai negali veikti atliekų tvarkytojų ar su jais susijusių subjektų naudai ar interesams (Atliekų tvarkymo įstatymo 34²² straipsnio 12 dalis);

- kt.

- Atliekų tvarkymo įstatymo 34²⁶ straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta, kad Organizacijos privalo „licencijuojamos veiklos priežiūrą atliekančiai institucijai Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka pateikti atliekų tvarkymo veiklos organizavimo plano vykdymo ir atliekų tvarkymo finansavimo schemeje, visuomenės švietimo ir informavimo atliekų tvarkymo klausimais programoje numatytų priemonių įgyvendinimo ataskaitą“. Tačiau po pokalbio su šios korupcijos rizikos analizės subjektų atstovais, darytina išvada, kad nei viena įstaiga netikrina, ar šiose ataskaitose pateikti duomenys ir informacija, pavyzdžiui, apie į vidaus rinką išleistų gaminių ir pakuočių atliekų ir jų tvarkymo kiekius, atitinka tikrovę³².

- Atliekų tvarkymo įstatymo 34²⁶ straipsnio 2 dalyje nustatyta Organizacijų pareiga savo interneto svetainėje kiekvienais metais skelbti atliekų tvarkymo veiklos organizavimo plano vykdymo ir atliekų tvarkymo finansavimo schemeje, visuomenės švietimo ir informavimo atliekų tvarkymo klausimais programoje numatytų priemonių įgyvendinimo ataskaitą. Išanalizavus Organizacijų interneto svetainių turinį, nustatyta, kad 2019 metų metinių ataskaitų neskelbia šios organizacijos: Autogamintojų ir importuotojų asociacija, Gamintojų ir Importuotojų Asociacija, VšĮ „Gamtos ateitis“, Viešoji įstaiga „Žaliasis taškas“³³.

- pagal Gamintojų ir importuotojų organizacijos veiklos organizavimo plano, finansavimo schemos ir švietimo programos rengimo, derinimo ir ataskaitų bei informacijos apie jų vykdymą teikimo tvarkos aprašo, patvirtinto Aplinkos ministro 2006 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. D1-57, 28.2 ir 28.3 papunkčius, metinėse ataskaitose apie ataskaitinių metų veiklos organizavimo plano vykdymą ir finansavimo schemeje ir švietimo programoje numatytų priemonių įgyvendinimą be kita ko turi būti (i) pagal gamintojų ir importuotojų GPAIS'oje pateiktus duomenis apskaičiuotas bendras praėjusiais kalendoriniais metais tiekta rinkai organizacijos steigėjų, dalyvių ir pavedimo davėjų atitinkamų gaminių ar pakuočių kiekis tonomis 6 skaitmenų po kablelio tikslumu ir (ii) pagal atliekų tvarkytojų GPAIS pateiktus duomenis apie organizacijai išrašytus gaminių ar pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus apskaičiuotas bendras praėjusiais kalendoriniais metais surinktų ir sutvarkytų organizacijos steigėjų, dalyvių ir pavedimo davėjų atitinkamų gaminių ar pakuočių atliekų kiekis tonomis 6 skaitmenų po kablelio tikslumu. Tačiau VšĮ „Elektronikos gamintojų ir importuotojų organizacija“ interneto svetainėje skelbiamoje 2019 metų veiklos

³² Pažymėtina, kad atliekant korupcijos rizikos analizę, buvo bandyta, analizuojant GPAIS'os duomenis, patikrinti, ar vienos iš Organizacijų ataskaitose pateikti duomenys apie sutvarkytas atliekas atitinka šiai Organizacijai 2019 metais išrašytų sutvarką įrodančiuose dokumentuose nurodytų sutvarkytų atliekų kiekių sumą. Tačiau toks patikrinimas pasirodė esą neproporcingai imlus darbui (laikui) procesas, nes būtų reikėję atidarinti kiekvieną sutvarkymą įrodantį dokumentą atskirai, o jų buvo sistema išfiltravo 1778 vienetus. Manytina, kad dėl tos paties priežasties tokių tikrinimų neatlieka ir šios korupcijos rizikos analizės subjektai.

³³ Taip pat pažymėtina, kad jokių Organizacijų ataskaitų nepavyko rasti ir GPAIS'os interneto svetainėje www.gpais.eu, nors pagal Gamintojų ir importuotojų organizacijos veiklos organizavimo plano, finansavimo schemos ir švietimo programos rengimo, derinimo ir ataskaitų bei informacijos apie jų vykdymą teikimo tvarkos aprašo, patvirtinto Aplinkos ministro 2006 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. D1-57, 31 ir 33 punktus jos ten turėtų būti skelbiamos.

ataskaitoje³⁴ nurodoma tik tai, kad „Organizacija 2019 finansiniais metais (toliau – Ataskaitinis laikotarpis) įgyvendino visas Veiklos organizavimo plane ir Švietimo programoje numatytas priemones, EEĮ atliekų užduotis bei kitas Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatyme bei kituose teisės aktuose nustatytas pareigas“. Kadangi VšĮ „Elektronikos gamintojų ir importuotojų organizacija“ Elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo 2019 metų veiklos organizavimo plane³⁵ nurodomas planuojamas preliminarus Organizacijos steigėjų, dalyvių ir pavedimo davėjų tiekti Lietuvos Respublikos vidaus rinkai elektros ir elektroninės įrangos kiekis, bei planuojamas preliminarus surinkti ir sutvarkyti rinkai elektros ir elektroninės įrangos atliekų kiekis, iš viešai skelbiamos informacijos apskritai nėra aišku, koks konkretus buvo vidaus rinkai tiktų gaminių ir pakuočių kiekis, ir koks atliekų kiekis buvo sutvarkytas.

- Organizacija neturi teisės trečiajam asmeniui ar kitam Organizacijos nariui ar pavedimo davėjui atskleisti informacijos apie Organizacijos nario ir (ar) pavedimo davėjo Lietuvos Respublikos vidaus rinkai verslo tikslais tiktų gaminių, jiems pakuoti panaudotų pakuočių kiekį, išskyrus teisės aktuose nustatytus atvejus (Atliekų tvarkymo įstatymo 34²² straipsnio 6 dalis). Tačiau tai nesutrukdė Padangų importuotojų organizacijai 2019 m. padangų atliekų tvarkymo veiklos organizavimo plano vykdymo ataskaitoje³⁶ nurodyti kiekvieno pavedimo davėjo į vidaus rinką išleistų padangų kiekius.

- Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo (toliau – Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymas) 10 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad „Siekdama vykdyti šio straipsnio 4 dalyje nurodytų sutartinių įsipareigojimų vykdymo kontrolę, organizacija privalo inicijuoti sudaryti kontrolės tarybą, kurioje turi dalyvauti vienodas organizacijos, pakuočių atliekų surinkėjų ir pakuočių atliekų naudotojų (ir eksportuotojų) asociacijų atstovų skaičius. Be to, į kontrolės tarybą įeina vienas Lietuvos savivaldybių asociacijos atstovas ir vienas Aplinkos ministerijos atstovas“. Nepaisant to, viešojoje erdvėje nepavyko rasti informacijos apie šių tarybų veiklą. Šios informacijos negalėjo pateikti ir šios korupcijos rizikos analizės subjektai.

- Atliekų tvarkymo įstatymo 34²⁶ straipsnio 14 dalyje įtvirtinta Organizacijų pareiga vykdyti atliekų tvarkytojų (atliekų surinkėjų ir atliekų naudotojų ar eksportuotojų), su kuriais sudarė sutartis dėl gaminių ar pakuočių atliekų tvarkymo, sutartinių įsipareigojimų vykdymo kontrolę. Bet uždarosios akcinės bendrovės „METRAIL“ pavyzdys³⁷, kai Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašė esantis nesąžiningas atliekų tvarkytojas

³⁴ Prieiga internete: <http://www.eei.lt/wp-content/uploads/2020/04/2019-m.-veiklos-ataskaita.pdf> (žiūrėta 2020-10-29).

³⁵ Prieiga internete: <http://www.eei.lt/wp-content/uploads/2016/11/2019-veiklos-organizavimo-planas-ir-%C5%A1vietimo-programa.pdf> (žiūrėta 2020-10-29).

³⁶ Prieiga internete: <https://pio.lt/wp-content/uploads/2020/03/Metin%C4%97-atasakaita-2019-teikimui.pdf> (žiūrėta 2020-10-29).

³⁷ Prieiga internete: <https://www.bns.lt/topic/1912/news/56290373/> (žiūrėta 2020-11-11).

už realiai nesutvarkytas atliekas išrašinėjo fiktyvius sutvarkymą įrodančius dokumentus, parodė, kad Organizacijos šios pareigos nevykdė, o valstybės įstaigos nesiėmė priežiūros ir kontrolės priemonių, kad ji būtų įgyvendinama.

Pažymėtina, kad licencijuojamos veiklos sąlygų nesilaikymas suponuoja licencijos galiojimo sustabdymą ir panaikinimą. Remiantis Atliekų tvarkymo įstatymo 34²⁸ straipsnio 1 dalies 3 punktu, tokias pačias pasekmes sukelia ir kitų Organizacijoms priskirtų prievolių nevykdymas. O tai reiškia, kad, kaip ir pavojingų atliekų tvarkymo licencijų atveju, gaminių ar pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licencija gali būti panaikinta ne tik už licencijuojamos veiklos sąlygų pažeidimą, bet ir už bet kurios kitos pareigos nevykdymą ar netinkamą vykdymą.

Kadangi, kaip minėta, licencijos galiojimo panaikinimas yra, ar bent turėtų būti, išskirtinė poveikio ūkio subjektams priemonė, manytina, kad ir šis reglamentavimas iškreipia valstybėje plėtojamą ūkio subjektų priežiūros sistemą. O kartu su gamintojų ir importuotojų organizacijų kitų, ne licencijavimo sąlygų, pareigų vykdymo kontrolės ir priežiūros neapibrėžtumu, tai ne tik sąlygoja atliekų tvarkymo sistemos fragmentiškumą, bet ir mažina jos atsparumą korupcijai.

PASIŪLYMAI:

Aplinkos ministerijai

1. Inicijuoti Atliekų tvarkymo įstatymo pakeitimus, kad būtų eliminuota galimybė gaminių ar pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licencijos galiojimą panaikinti ir už nelicencijuojamos veiklos reikalavimų pažeidimus, o už pastaruosius pažeidimus nustatytos adekvačios ir proporcingos sankcijos.

2. Aiškiai ir nedviprasmiškai nustatyti, kurios valstybės įstaigos kompetencijai priklauso gamintojų ir importuotojų organizatorių nelicencijuojamos veiklos kontrolės ir priežiūros funkcija.

3. Imtis priemonių, kad būtų pašalinti šiame skirsnyje nustatyti gamintojų ir importuotojų organizacijų priežiūros ir kontrolės trūkumai.

2.3.3. Kiti veiksniai mažinantys atliekų tvarkymo veiklą vykdančių ūkio subjektų priežiūros ir kontrolės atsparumą korupcijai.

2.3.3.1. Dviprasmiška sutvarkymą įrodančių dokumentų pripažinimo išrašytais neteisėtai tvarka.

Atliekų tvarkymo įstatymo 34³¹ straipsnio 2 dalyje nustatytas baigtinis sąrašas atvejų, kada sutvarkymą įrodantis dokumentas laikomas išrašytu neteisėtai³⁸. Reikalavimus sutvarkymą

³⁸ Atliekų tvarkymo įstatymo 34³¹ straipsnio 2 dalyje nurodoma:

„2. Neteisėtu gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančio dokumento išrašymu laikoma, kai toks dokumentas yra išrašytas už:

įrodantiems dokumentams, šių dokumentų išrašymo, jų teisėtumo kontrolės tvarką nustato Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašas, patvirtintas Aplinkos ministro 2013 m. gegužės 20 d. įsakymu Nr. D1-359 (toliau – Sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašas).

Remiantis šio aprašo 53 punktu, jeigu atliekų tvarkytojas sutvarkymą įrodantį dokumentą išrašė pažeisdamas bent vieną Sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos apraše nurodytų reikalavimų, laikoma, kad šis dokumentas išrašytas neteisėtai.

Tokia formuluotė laikytina ydinga, nes įstatymo įgyvendinamajame teisė akte plečiamai taikomos įstatymo normos, sutvarkymą įrodantį dokumentą pripažinti išrašytu neteisėtai tik formaliais ir (ar) nebūtinai Atliekų tvarkymo įstatyme numatytais pagrindais. Pavyzdžiui, remiantis Sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo 18.3 papunkčiu, apmokestinamųjų gaminių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai išrašomi atliekų kiekiui, kurio perdirbimo procesų efektyvumas yra ne mažesnis kaip: nikelio kadmio baterijų ir akumuliatorių atliekų – 75 procentai, švino rūgštinių baterijų ir akumuliatorių atliekų – 65 procentai, kitų apmokestinamųjų gaminių atliekų – 50 procentai. Abejotina, ar ši Sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo norma gali būti susieta su kuriuo nors Atliekų tvarkymo įstatymo 34³¹ straipsnio 2 dalies punktu (sąrašas atvejų, kada sutvarkymą įrodantis dokumentas laikomas išrašytu neteisėtai). Tačiau šios normos pažeidimas gali būti laikomas/pripažintas pagrindu sutvarkymą įrodantį dokumentą pripažinti išrašytu neteisėtai.

Atsižvelgiant į tai, kad egzistuoja galimybė, sutvarkymą įrodantį dokumentą pripažinti išrašytu neteisėtai ne Atliekų tvarkymo įstatyme numatytais pagrindais, laikytina, kad įgyvendinamaisiais teisės aktais nustatytas reglamentavimas didina piktnaudžiavimo galimybes.

PASIŪLYMAS

-
- 1) tas gaminių ir (ar) pakuočių atliekų rūšis, už kurias išrašyti tokį dokumentą asmuo neturėjo teisės;
 - 2) ne Lietuvos Respublikos teritorijoje surinktą gaminių ir (ar) pakuočių atliekų kiekį;
 - 3) kiekį tų atliekų, kurios nepriskiriamos gaminių ir (ar) pakuočių atliekoms;
 - 4) komunalinių atliekų sraute susidarančias gaminių ir (ar) pakuočių atliekas, surinktas ne savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose ir jas papildančiose atliekų surinkimo sistemose;
 - 5) komunalinių atliekų sraute susidarančias gaminių ir (ar) pakuočių atliekas, surinktas asmens, kuris neturi teisės aktu nustatyta tvarka sudarytos sutarties su tomis savivaldybėmis (ar jų įsteigtais juridiniais asmenimis, kuriems pavesta administruoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemas), kurių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose ir jas papildančiose atliekų surinkimo sistemose surenka buityje naudojamas elektros ir elektroninės įrangos ir (ar) pakuočių atliekas;
 - 6) tą gaminių ir (ar) pakuočių atliekų kiekį, kuris gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančio dokumento išrašymo metu dar nebuvo sutvarkytas;
 - 7) tą eksportuotą gaminių ir (ar) pakuočių atliekų kiekį, apie kurio išvežimą neinformuota ir (ar) nepateiktas iš gavėjo gautas dokumentas, patvirtinantis išvežtų gaminių ir (ar) pakuočių atliekų panaudojimą, teisės aktu nustatyta tvarka ir terminais;
 - 8) gaminių ir (ar) pakuočių atliekų kiekį, kurio gavimą ir sutvarkymą pagal atliekų tvarkymą reglamentuojančių teisės aktu reikalavimus patvirtinantys dokumentai nepateikti aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę atliekančiai institucijai.“

Aplinkos ministerijai

Užtikrinti, kad Sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo 53 punkto nuostatos atitiktų Atliekų tvarkymo įstatymo 34³¹ straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus.

2.3.3.2. Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąraše esančių tvarkytojų patikrinimams planuoti neįdiegta ir netaikoma rizikingumo vertinimo sistema.

Sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo 52 punkte nustatyta, kad „AAD kasmet iki gruodžio 1 d.³⁹ patikrina dokumentus išrašančius atliekų surinkėjus, naudotojus (perdirbėjus), eksportuotojus ir (ar) mišrių komunalinių atliekų apdorotojus, susiejančius paliudijimus išrašančius rūšiotojus ar laikytojus, kaip jie laikosi Apraše nustatytų reikalavimų“.

Kaip atliekų tvarkytojų įtraukimo į Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą procedūra, taip ir nuostata dėl šiame sąraše esančių tvarkytojų kasmetinio tikrinimo galioja nuo 2003 metų, ir buvo priimta tuomet, kai be tokių tikrinimų kitų priemonių, užtikrinti, kad įrodantys dokumentai būtų išrašomi tik už realiai sutvarkytas atliekas, nebuvo. Šiandiena, kai funkcionuoja GPAIS, pati sistema iš principo neturėtų leisti nesąžiningiems atliekų tvarkytojams išrašyti fiktyvius sutvarkymą įrodančius dokumentus už realiai nesutvarkytas atliekas arba bent operatyviai identifikuoti tokius atvejus. Todėl abejotina dėl tokios, biurokratinį aparatą išpučiančios nuostatos egzistavimo objektyvaus poreikio⁴⁰.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad kasmetinis ir laike apribotas (dabar iki gruodžio 1 d., anksčiau iki rugsėjo 1 d.) tų pačių subjektų (2020 m. lapkričio 14 d. duomenimis tokių buvo – 187⁴¹, o pagal Aplinkos apsaugos departamento 2020 m. veiklos planą, patvirtintą Aplinkos ministro 2020 m. balandžio 15 d. įsakymu Nr. D1-220, planuojamų patikrinti veiklaviečių skaičius – 225) tikrinimas, išsklaido Aplinkos apsaugos departamento resursus, kurie potencialiai galėtų būti sukonzentruoti rizikingiausiose vietose. Abejotina, ar šie tikrinimai sukuria laukiamą rezultatą, nes dažniausiai tokių patikrinimų metu į patikrinimo aktus yra perrašomi GPAIS'os duomenys, pavyzdžiui, UAB „Ecoservice“ 2019 m. gruodžio 12 d. patikrinimo akte Nr. PA11-113 (patikrinimo tikslas ir rūšis – planinis patikrinimas dėl sutvarkymą įrodančių dokumentų išdavimo teisėtumo už 2018 metus) nurodomo: „<...> 5. UAB „Ecoservice“ 2018 metais surinko ir pateikė perdirbėjams

³⁹ Iki 2020 m. spalio 6 d., iki Aplinkos ministro 2020 m. spalio 6 d. įsakymo Nr. D1-600 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. gegužės 20 d. įsakymo Nr. D1-359 „Dėl gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ priėmimo dienos, terminas buvo iki rugsėjo 1 d.

⁴⁰ Pažymėtina, kad abejones dėl kasmetinio visų atliekų tvarkytojų, turinčių teisę išrašyti įrodančius dokumentus, tikrinimo tikslingumo yra išreiškusi ir Valstybės kontrolė, nagrinėdama, kaip įgyvendinamas gamintojo atsakomybės principas (Valstybinio audito 2017 m. spalio 31 d. ataskaita Nr. VA-2017-P-20-2-19 „Gamintojo atsakomybės principo taikymas“).

⁴¹ Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašas skelbiamas adresu - <http://atliekos.gamta.lt/files/%C4%AEkelti%20tvarkytojus1604477747871.xlsx> (žiūrėta 2020-11-14).

stiklinės pakuotės (atliekos kodas 15 01 07) atliekas: / 5.1. UAB „Kauno stiklas“ gavo, sutvarkė ir išrašė atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus už 392,27 tonas stiklinės pakuotės (atliekų kodas 15 01 07) atliekų; / 5.2. UAB „Ecoservice Klaipėda“ gavo, išrūšiavo ir išrašė atliekų rūšiuotojų įrodančius dokumentus už 633,208 tonas stiklinės pakuotės (atliekos kodas 15 01 07) atliekų <...>“.

Ir taip su kitomis atliekų rūšimis: 20 pozicijų ir per 100 papunkčių.

Atsižvelgiant į tai, kad visų, Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašė esamų atliekų tvarkytojų kasmetinis tikrinimas išnaudoja Aplinkos apsaugos departamento resursus, o siekis, patikrinti, ar atliekos realiai sutvarkytos, gali būti įgyvendintas kitomis priemonėmis, laikytina, kad dėl tokio reglamentavimo nukenčia visa aplinkos apsaugos valstybinė kontrolė, ir sudaromos prielaidos piktnaudžiauti resursų trūkumu, pavyzdžiui, pateisinti tam tikrų ūkio subjektų netikrinimą.

PASIŪLYMAS

Aplinkos ministerijai

Svarstyti galimybę atsisakyti nuostatos, kad Aplinkos apsaugos departamentas privalo kasmet patikrinti visus Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašė atliekų tvarkytojus iki tam tikros datos, ir įdiegti rizikingumo vertinimo mechanizmą, kad atliekami patikrinimai būtų nukreipti į rizikingiausių ūkio subjektų priežiūrą, atitinkamai didinant ar mažinant patikrinimų atlikimo periodiškumą.

2.4. Neužtikrinama pakankama atliekų tvarkymo specialistų kompetencija ir tinkamas jų kvalifikacijos kėlimo procesas.

Atliekų tvarkymo įstatymo 11² straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad eksploatuoti sąvartynus, surinkti, vežti, apdoroti pavojingąsias atliekas, deginti atliekas gali tik atliekų tvarkymo įmonės, kuriose dirba asmenys⁴², išklaušę atliekų tvarkymo specialistų mokymo kursus pagal aplinkos ministro patvirtintas Atliekų tvarkymo specialistų mokymo programas ir gavę jų žinias atitinkamoje atliekų tvarkymo srityje patvirtinantį pažymėjimą. Specialistai, turintys pažymėjimą, privalo ne rečiau kaip kas treji metai tobulinti kompetenciją specialistų mokymo kursuose Aplinkos ministro nustatyta tvarka (Atliekų tvarkymo įstatymo 11² straipsnio 4 dalis). Šias nuostatas įgyvendina Atliekų tvarkymo specialistų mokymo ir kompetencijos tobulinimo tvarkos aprašas, patvirtintas

⁴² Atliekų tvarkymo įstatymo 11² straipsnio 2 dalį, „Pažymėjimą privalo turėti:

1) sąvartynus eksploatuojančių įmonių vadovai ir jų paskirti kiti už sąvartynų eksploatavimą atsakingi darbuotojai;
2) už pavojingųjų atliekų surinkimą, vežimą, laikymą ir apdorojimą atsakingi įmonių darbuotojai;
3) už atliekų deginimo (kai atliekos deginamos kaip įprastinis arba kaip papildomas kuras) įrenginių eksploatavimą ir kontrolę atsakingi įmonių darbuotojai“.

Aplinkos ministro 2012 m. liepos 12 d. įsakymu Nr. D1-588 (toliau – Atliekų tvarkymo specialistų mokymo tvarkos aprašas).

Aplinkos apsaugos departamento atstovų teigimu, praktikoje pastebima tendencija, kad pažymėjimus turintys atliekų tvarkymo specialistai nepasižymi reikiamomis žiniomis ir tai sąlygoja aplinkosauginius pažeidimus atliekų tvarkymo srityje, nustatomus ūkio subjektų patikrinimų metu.

Susipažinus su šios srities reglamentavimu ir praktiniu teisės normų įgyvendinimu, darytina išvada, kad pažymėjimus turinčių atliekų tvarkymo specialistų žinių trūkumą gali lemti nepakankama mokymų kokybės kontrolė.

Pagal Aplinkos ministerijos interneto svetainės skiltyje Veiklos sritys >> Atliekos >> Atliekų tvarkymo specialistų mokymai⁴³ skelbiamą informaciją, atliekų tvarkytojų mokymo paslaugas leista teikti tik dviem įstaigoms, o programos, pagal kurias šios įstaigos vykdo mokymus, patvirtintos 2013 ir 2014 metais. Kadangi atliekų tvarkymo sistemos reglamentavimas nuo 2014 metų buvo kelis kartus keičiamas, abejotina, ar mokymai pagal tokio senumo programas yra suderinami su atsakingu požiūriu į jų kokybę⁴⁴.

Nepakankamą dėmesį mokymų kokybei liudija ir tai, kad:

- Nors Atliekų tvarkymo specialistų mokymo tvarkos aprašo 18 punkte nustatyta mokymus vykdančių įmonių, įstaigų ar organizacijų (toliau – mokymo įstaigos) prievolė savo interneto svetainėje skelbti Aplinkos ministro patvirtintas mokymo programas, jos nėra skelbiamos ir nei viena valstybės įstaiga nesiima aktyvių veiksmų, kad ši prievolė būtų vykdoma.

- Mokymo įstaigos, pageidavusios vykdyti atliekų tvarkymo specialistų mokymus, Aplinkos ministerijai privalėjo pateikti rašytinį prašymą dėl galimybės vykdyti mokymus (Atliekų tvarkymo specialistų mokymo tvarkos aprašo 20 punktas) ir prie jo pridėti asmenų, kurie vykdys mokymus, sąrašą, nurodant vardus, pavardes, pareigas, darbo patirtį, išsilavinimą (Atliekų tvarkymo specialistų mokymo tvarkos aprašo 22.4 papunktis). Abejotina, ar praėjus septyneriems metams mokymus vykdo vis dar tie patys asmenys, o kadangi nenustatyta tvarka, kaip koreguojamas sąrašas asmenų, kurie vykdo mokymus, nėra aišku, ar mokymus vykdančias asmenys atitinka jiems keliamus reikalavimus.

⁴³ Prieiga internete: <https://am.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/atliekos/atlieku-tvarkymo-specialistu-mokymai> (žiūrėta 2020-11-15).

⁴⁴ Atliekų tvarkymo specialistų mokymo tvarkos aprašas buvo koreguojamas 2016 m. priėmus Aplinkos ministro 2016 m. gruodžio 27 d. įsakymą Nr. D1-928 „Dėl aplinkos ministro 2012 m. liepos 12 d. įsakymo Nr. D1-588 „Dėl atliekų tvarkymo specialistų mokymo ir kompetencijos tobulinimo tvarkos patvirtinimo ir mokymo įstaigų mokymo programų vertinimo komisijos sudarymo“ pakeitimo“, kuriuo atlikti formalūs pakeitimai, o esminiai pakeitimai inicijuoti tik 2020 metais – 2020 m. liepos 30 d. registruotas įsakymo „Dėl aplinkos ministro 2012 m. liepos 12 d. įsakymo Nr. D1-588 „Dėl atliekų tvarkymo specialistų mokymo ir kompetencijos tobulinimo tvarkos patvirtinimo ir mokymo įstaigų mokymo programų vertinimo komisijos sudarymo“ pakeitimo“ projektas (TAIS registracijos Nr. 20-10499, prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/eb439010d25811ea8f4ce1816a470b26?positionInSearchResults=92&searchModelUUID=f29b68d2-36ec-4e49-8e82-ffd3c82adb71>).

- Mokymo įstaigų mokymo programų vertinimui iš Aplinkos ministerijos darbuotojų buvo sudaryta speciali devynių asmenų komisija (aplinkos ministro 2012 m. liepos 12 d. įsakymo Nr. D1-588 „Dėl atliekų tvarkymo specialistų mokymo ir kompetencijos tobulinimo tvarkos patvirtinimo ir mokymo įstaigų mokymo programų vertinimo komisijos sudarymo“ 3 punktas). Be programų vertinimo, šiai komisijai taip pat nustatyta priežiūros funkcija: pagal Atliekų tvarkymo specialistų mokymo tvarkos aprašo 34 punktą, komisija, nustačiusi, kad mokymo įstaiga nebeatitinka šio tvarkos aprašo reikalavimų, teikia Aplinkos ministrui siūlymą pripažinti netekusia galios atitinkamą mokymo įstaigos programą. Atsižvelgiant į tai, kad mokymo įstaigoms leidžiama nevykdyti Atliekų tvarkymo specialistų mokymo tvarkos aprašo 18 punkte nustatytos prievolės savo interneto svetainėje skelbti Aplinkos ministro patvirtintas mokymo programas, ir tai, kad iš devynių komisijos narių šiuo metu Aplinkos ministerijoje dirba tik du⁴⁵, darytina išvada, kad ši komisija apskritai veiklos nevykdo.

Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, darytina išvada, kad dėmesys atliekų tvarkymo specialistų kompetencijai nepakankamas.

PASIŪLYMAI

Aplinkos ministerijai

1. Įvertinti, ar 2013 ir 2014 metais aplinkos ministro patvirtintos mokymo programos ir mokymo paslaugas teikiančios įstaigos atitinka nustatytus reikalavimus ir dabartinį atliekų tvarkymo sistemos reglamentavimą, ir spręsti dėl jų galiojimo.

2. Tobulinti Atliekų tvarkymo specialistų mokymo tvarkos aprašą ir nustatyti nuolatinį periodinį ar kitokį mokymo įstaigų atnaujinimo mechanizmą, kuris garantuotų bet kurio reikalavimus atitinkančio subjekto galimybę teikti atliekų tvarkymo specialistų mokymo paslaugas.

⁴⁵ Prieiga internete: <https://am.lrv.lt/lt/struktura-ir-kontaktai/kontaktai-2> (žiūrėta 2020-11-15).

3. MOTYVUOTOS IŠVADOS (PASTABOS)

Išanalizavus Aplinkos ministerijos, Aplinkos apsaugos agentūros ir Aplinkos apsaugos departamento veiklą atliekų tvarkymo srityje, darytina išvada, kad šiose srityje yra korupcijos rizika dėl šių korupcijos rizikos veiksnių:

3.1. Kritinės antikorupcinės pastabos:

3.1.1. Esamas teisinis reglamentavimas sudaro sąlygas pavojingų atliekų tvarkymo licencijos galiojimą panaikinti dėl daugiau pažeidimų nei sustabdyti licencijos galiojimą, dėl to mažėja atliekų tvarkymo sistemos atsparumas korupcijai, nes grėsmė, kad dėl bet kokio pavojingų atliekų tvarkymo reikalavimo pažeidimo bus panaikintas pavojingų atliekų tvarkymo licencijos galiojimas, gali paskatinti siekį visais įmanomais būdais išvengti tokio pažeidimo fiksavimo, o didelis ir nepakankamai apibrėžtas pažeidimų, už kuriuos gali būti panaikintas licencijos galiojimas, sąrašas gali lemti selektyvų normų taikymą (motyvai išdėstyti 2.2.1 skirsnyje).

3.1.2. Gamintojų ir importuotojų organizacijų kitų, ne licencijavimo sąlygų, pareigų vykdymo kontrolės ir priežiūros neapibrėžtumas ir galimybė stabdyti ir naikinti gaminių ar pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licencijos galiojimą už nelicencijuojamos veiklos reikalavimų pažeidimus sudaro sąlygas neribotai kelių įstaigų sankcijų taikymo diskrecijai (motyvai išdėstyti 2.3.2 skirsnyje).

3.1.3. Įgyvendinamuosiuose teisės aktuose nustatyta galimybė sutvarkymą įrodanti dokumentą pripažinti išrašytu neteisėtai kitais, nei Atliekų tvarkymo įstatyme nustatytais pagrindais (motyvai išdėstyti 2.3.3.1 skirsnyje).

3.2. Kitos antikorupcinės pastabos:

3.2.1. Neišnaudojamas GPAIS'os potencialas rizikų identifikavimo tikslais ir tobulintina valstybės įstaigų darbuotojų veiksmų stebėseną ir atsekamumą (motyvai išdėstyti 2.1.2 skirsnyje).

3.2.2. Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo procedūra neatitinka esamų realijų ir didina riziką korupcijai pasireikšti, nes neužtikrinamos išsamaus ir objektyvaus atliekų tvarkytojo, pageidaujančio, kad būtų įrašytas į šį sąrašą, organizacinių ir techninių galimybių vykdyti pageidaujamą veiklą bei šios veiklos atitikties nustatytiems reikalavimams patikrinimo galimybės, o sutvarkymą įrodančių dokumentų stygius skatina formuotis korupcinius ryšius ir nesąžiningą atliekų tvarkymo sistemoje veikiančių viešojo ir privataus sektoriaus subjektų veikimą (motyvai išdėstyti 2.2.3 skirsnyje).

3.2.3. Šiuo metu Aplinkos apsaugos agentūroje egzistuojanti atliekų susidarymo apskaitos ir atliekų tvarkymo apskaitos metinių ataskaitų tikrinimo praktika nesukuria pakankamos pridėtinės vertės atliekų tvarkymo sistemai bei procedūros skaidrumui, nes jos metu gali būti piktnaudžiaujama (motyvai išdėstyti 2.3.1 skirsnyje).

3.2.4. Kadangi visų Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašė esamų atliekų tvarkytojų kasmetinis tikrinimas išnaudoja Aplinkos apsaugos departamento išteklius, o pageidaujamas rezultatas nesukuriamas, dėl tokių tikrinimų privalomumo silpnėja visa aplinkos apsaugos valstybinė kontrolė ir sudaromos prielaidos piktnaudžiauti išteklių trūkumu (motyvai išdėstyti 2.3.3.2 skirsnyje).

3.3. Kitos pastabos:

3.3.1. Atliekų tvarkytojų valstybės registre teisės aktuose nustatyto reglamentavimo neatitinkantis duomenų ir informacijos tvarkymas ir kaupimas mažina atliekų tvarkymo skaidrumą, o kitų skaidriai atliekų tvarkymo veiklai reikšmingų duomenų ir informacijos neįtraukimas į šį registrą mažina jo pažeidimų prevencijos, jų tyrimo bei analitinės veiklos potencialą (motyvai išdėstyti 2.1.1 skirsnyje).

3.3.2 Skiriamas nepakankamas dėmesys atliekų tvarkymo specialistų kompetencijai ir tai lemia netinkamą aplinkos apsaugos reikalavimų vykdymą (motyvai išdėstyti 2.4 skirsnyje).

4. PASIŪLYMAI

Siekdami mažinti korupcijos riziką analizuotose veiklos srityse, Aplinkos ministerijai siūlome:

4.1. Pasiūlymai atsižvelgiant į kritines antikorupcines pastabas:

4.1.1. Inicijuoti Atliekų tvarkymo įstatymo pakeitimus, kad:

4.1.1.1. Būtų eliminuota galimybė pavojingų atliekų tvarkymo licencijos galiojimą panaikinti ir už nelicencijuojamos veiklos reikalavimų pažeidimus.

4.1.1.2. Būtų nustatytos aiškios ir nedviprasmiškos sąlygos, kada už licencijuojamos veiklos reikalavimų pažeidimus yra panaikinamas pavojingų atliekų tvarkymo licencijos galiojimas be išankstinio licencijos galiojimo sustabdymo.

4.1.2. Inicijuoti Atliekų tvarkymo įstatymo pakeitimus, kad būtų eliminuota galimybė gaminių ar pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licencijos galiojimą panaikinti ir už nelicencijuojamos veiklos reikalavimų pažeidimus, o už pastaruosius pažeidimus nustatytos adekvačios ir proporcingos sankcijos.

4.1.3. Užtikrinti, kad Sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo 53 punkto nuostatos atitiktų Atliekų tvarkymo įstatymo 34³¹ straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus.

4.2. Pasiūlymai atsižvelgiant į kitas antikorupcines pastabas:

4.2.1. Tobulinant GPAIS'ą, vystyti duomenų analizės galimybes rizikų identifikavimo kryptimi.

4.2.2. Nustatyti aiškią ir nedviprasmišką valstybės įstaigų darbuotojų veiksmų GPAIS'oje stebėsenos ir atsekamumo tvarką, įskaitant, bet neapsiribojant: veiklos sistemoje patikrinimų periodiškumą, atrankos patikrinimui principus, patikrinimų įforminimo būtinybę ir formą.

4.2.3. Svarstyti galimybę, naudojantis nepriklausomų auditorių paslaugomis įvertinti GPAIS'os saugumą valstybės įstaigų darbuotojų galimybių piktnaudžiauti sistemoje kontekste.

4.2.4. Svarstyti galimybę atsisakyti atliekų tvarkytojų įtraukimo į Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą procedūros ir nustatyti, kad sutvarkymą įrodančius dokumentus galėtų išrašyti visi teisėtai veikiantys atliekų tvarkytojai, kurių gebėjimas tinkamai tvarkyti atliekas būtų tikrinamas ne įtraukimo į sąrašą metu, o išduodant atitinkamą leidimą ar licenciją.

4.2.5. Priėmus sprendimą, neatsisakyti atliekų tvarkytojų įtraukimo į Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą procedūros:

4.2.5.1. Didinti Aplinkos apsaugos agentūros galimybes realiai tikrinti, ar atliekų tvarkytojas, kuris pageidauja, kad būtų įrašytas į Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę

išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą, atitinka nustatytus reikalavimus, pavyzdžiui, nustatyti Aplinkos apsaugos agentūros darbuotojų pareigą kartu su Aplinkos apsaugos departamento darbuotojais vykti į atliekų tvarkytojų objektus ir (ar) veiklos vietas ir vietoje tikrinti atitiktį nustatytiems reikalavimams, reglamentuoti (priimant metodiką ar pan.), kaip Aplinkos apsaugos agentūra privalo vertinti, ar atliekų tvarkytojo pateikta informacija pagrindžia tvarkytojo organizacines ir technines galimybes vykdyti tvarkytojo nurodytą veiklą, arba atsisakyti šios Agentūros pareigos.

4.2.5.2. Aplinkos apsaugos departamento vykdomam atliekų tvarkytojo, kuris pageidauja, kad būtų įrašytas į Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašą, veiklos patikrinimui nustatyti tokį pat terminą, kuris nustatytas kitų ūkio subjektų patikrinimams atlikti.

4.2.6. Aplinkos apsaugos agentūrai nustatyti pareigą tvirtinti atliekų susidarymo apskaitos ir atliekų tvarkymo apskaitos metinių atskaitų gavimo faktą ir nustatyti galimybę grąžinti ataskaitą tikslinti, jeigu nustatoma netikslumų.

4.2.7. Nustatyti, kad Aplinkos apsaugos agentūra pareigą tikrinti, ar atliekų susidarymo apskaitos ir atliekų tvarkymo apskaitos metinėse ataskaitose pateikti duomenys yra tikslūs, išsamūs ir teisingi, įgyvendina ne masiškai tikrindama visas atskaitas, o pagal nustatytą metodiką ar kriterijus tikrindama atrinktą tam tikrą skaičių ataskaitų.

4.2.8. Imtis priemonių, kad būtų pašalinti korupcijos rizikos analizės išvados 2.3.2 skirsnyje nustatyti gamintojų ir importuotojų organizacijų priežiūros ir kontrolės trūkumai.

4.2.9. Svarstyti galimybę atsisakyti nuostatos, kad Aplinkos apsaugos departamentas privalo kasmet patikrinti visus Sutvarkymą įrodančius dokumentus turinčių teisę išrašyti atliekų tvarkytojų sąrašo atliekų tvarkytojus iki tam tikros datos, ir įdiegti rizikingumo vertinimo mechanizmą, kad atliekami patikrinimai būtų nukreipti į rizikingiausių ūkio subjektų priežiūrą, atitinkamai didinant ar mažinant patikrinimų atlikimo periodiškumą.

4.3. Pasiūlymai atsižvelgiant į kitas pastabas:

4.3.1. Užtikrinti, kad Atliekų tvarkytojų valstybės registre būtų tvarkomi ir kaupiami duomenys ir informacija apie (i) su savivaldybe (arba savivaldybės (kelių savivaldybių) įsteigtu juridiniu asmeniu, kuriam pavesta administruoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą) sudarytas komunalinių atliekų surinkimo, įskaitant antrinių žaliavų surinkimą, sutartis ir (ii) aplinkai kenksmingos atliekų tvarkymo veiklos sustabdymą.

4.3.2. Svarstyti, ar tikslinga Atliekų tvarkytojų valstybės registre tvarkyti ir kaupti duomenis ir informaciją apie (i) su savivaldybe (arba savivaldybės (kelių savivaldybių) įsteigtu juridiniu asmeniu, kuriam pavesta administruoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą) sudarytas

komunalinių atliekų surinkimo, įskaitant antrinių žaliavų surinkimą, sutartis ir (ii) aplinkai kenksmingos atliekų tvarkymo veiklos sustabdymą.

4.3.3. Nusprendus, kad Atliekų tvarkytojų valstybės registre tvarkyti ir kaupti duomenis ir informaciją apie (i) su savivaldybe (arba savivaldybės (kelių savivaldybių) įsteigtu juridiniu asmeniu, kuriam pavesta administruoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą) sudarytas komunalinių atliekų surinkimo, įskaitant antrinių žaliavų surinkimą, sutartis ir (ar) (ii) aplinkai kenksmingos atliekų tvarkymo veiklos sustabdymą nėra tikslinga, inicijuoti šių duomenų tvarkymo ir kaupimo imperatyvą nustatančių Atliekų tvarkytojų valstybės registro ir susijusių teisės aktų nuostatų bei registro funkcionalumo pakeitimus.

4.3.4. Imtis priemonių, kad Atliekų tvarkytojų valstybės registro interneto svetainėje būtų skelbiami ne tik duomenys apie išduotą taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimą ar taršos leidimą, pavojingų atliekų tvarkymo licenciją, bet ir patys leidimai ar licencijos su jų priedais, arba nuoroda į jų sistemingo paskelbimo vietą.

4.3.5. Įvertinti, kokie papildomi duomenys ir informacija (pavyzdžiui, duomenys apie sudarytą laidavimo draudimo sutartį ar banko garantiją, duomenys apie atliekų tvarkymo specialistų kompetenciją ir kt.) gali būti tvarkomi ir kaupiami bei viešai skelbiami Atliekų tvarkytojų valstybės registre, ir inicijuoti atitinkamus Atliekų tvarkytojų valstybės registro ir susijusių teisės aktų nuostatų pakeitimus bei registro funkcionalumo plėtrą.

4.3.6. Įvertinti, ar 2013 ir 2014 metais aplinkos ministro patvirtintos mokymo programos ir mokymo paslaugas teikiančios įstaigos atitinka nustatytus reikalavimus ir dabartinį atliekų tvarkymo sistemos reglamentavimą, ir spręsti dėl jų galiojimo.

4.3.7. Tobulinti Atliekų tvarkymo specialistų mokymo tvarkos aprašą ir nustatyti nuolatinį periodinį ar kitokį mokymo įstaigų atnaujinimo mechanizmą, kuris garantuotų bet kurio reikalavimus atitinkančio subjekto galimybę teikti atliekų tvarkymo specialistų mokymo paslaugas.

Direktoriaus pavaduotoja

Rūta Kaziliūnaitė

Rengėjas Andrius Andrejus Fominas, tel. 8 706 63 300, el. p. andrius.fominas@stt.lt
Rengėjo tiesioginis vadovas Vidmantas Mečkauskas, tel. 8 706 62745, el. p. vidmantas.meckauskas@stt.lt

NAUDOTŲ IR ANALIZUOTŲ TEISĖS AKTŲ IR DOKUMENTŲ SĄRAŠAS

I. ATLIEKANT KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĘ ANALIZUOTI TEISĖS AKTAI

1. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas.
2. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymas.
3. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas.
4. Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymas.
5. Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas.
6. Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licencijavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. sausio 11 d. nutarimu Nr. 18.
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugsėjo 25 d. nutarimas Nr. 1506 „Dėl Pakuočių, kurioms taikoma užstato už daugkartines pakuotes sistema, sąrašo, daugkartinių pakuočių, įtraukiamų į užstato už daugkartines pakuotes sistemą, sąrašo sudarymo ir užstato už daugkartines pakuotes sistemos įgyvendinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
8. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2020 m. gegužės 29 d. įsakymas Nr. D1-323/1-137 „Dėl tarpinstitucinės darbo grupės sudarymo“.

II. ATLIEKANT KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĘ ANALIZUOTI IR VERTINTI TEISĖS AKTAI, DOKUMENTAI IR INFORMACIJA

1. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas.
2. Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymas.
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. lapkričio 24 d. nutarimas Nr. 1168 „Dėl apmokestinamųjų gaminių ir pakuočių atliekų naudojimo ir (ar) perdirbimo užduočių patvirtinimo“.
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 1574 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymą“.
5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 29 d. nutarimas Nr. 1691 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymą“.

6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimas Nr. 519 „Dėl Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plano patvirtinimo“.

7. Atliekų tvarkytojų valstybės registro nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 896.

8. Atliekų tvarkymo taisyklės, patvirtintos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 (Aplinkos ministro 2017 m. spalio 9 d. įsakymo Nr. D1-831 redakcija).

9. Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo taisyklės, patvirtintos Aplinkos ministro 2002 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 348 (Aplinkos ministro 2016 m. gegužės 30 d. įsakymo Nr. D1-394 redakcija).

10. Turinčių teisę išrašyti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo tvarkos aprašas, patvirtintas Aplinkos ministro 2003 m. balandžio 14 d. įsakymu Nr. 184 (Aplinkos ministro 2016 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. D1-942 redakcija).

11. Pavojingų atliekų tvarkymo licencijavimo taisyklės, patvirtintos Aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. 684 (Aplinkos ministro 2018 m. gruodžio 6 d. įsakymo Nr. D1-1054 redakcija).

12. Atliekų tarpvalstybinių vežimų tvarkos aprašas, patvirtintas Aplinkos ministro 2004 m. balandžio 27 d. įsakymu Nr. D1-207 (Aplinkos ministro 2017 m. spalio 6 d. įsakymo Nr. D1-825 redakcija).

13. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1013/2006 numatytos garantijos arba laidavimo sumos apskaičiavimo ir derinimo, garantijos arba laidavimo dokumentų pateikimo ir gražinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Aplinkos ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. D1-663 (Aplinkos ministro 2017 m. gegužės 12 d. įsakymo Nr. D1-407 redakcija).

14. Gamintojų ir importuotojų organizacijos veiklos organizavimo plano, finansavimo schemos ir švietimo programos rengimo, derinimo ir ataskaitų bei informacijos apie jų vykdymą teikimo tvarkos aprašas, patvirtintas Aplinkos ministro 2006 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. D1-57 (Aplinkos ministro 2017 m. spalio 10 d. įsakymo Nr. D1-834 redakcija).

15. Gaminių apskaitos ir atliekų tvarkymo organizavimo veiklos ataskaitų teikimo taisyklės, patvirtintos Aplinkos ministro 2009 m. gegužės 27 d. įsakymu Nr. D1-290 (Aplinkos ministro 2017 m. spalio 5 d. įsakymo Nr. D1-820 redakcija).

16. Gamintojų ir importuotojų registravimo taisyklės, patvirtintos Aplinkos ministro 2009 m. gegužės 27 d. įsakymu Nr. D1-291 (Aplinkos ministro 2017 m. spalio 4 d. įsakymo Nr. D1-813 redakcija).

17. Aplinkosaugos leidimų informacinės sistemos (ALIS) nuostatai, patvirtinti Aplinkos ministro 2010 m. gruodžio 1 d. įsakymu Nr. D1-963 (Aplinkos ministro 2018 m. lapkričio 20 d. įsakymo Nr. D1-973 redakcija).

18. Reikalavimus regioniniams ir savivaldybių atliekų tvarkymo planams, patvirtinti Aplinkos ministro 2010 m. gruodžio 16 d. įsakymu Nr. D1-1004.

19. Ūkio subjektų veiklos planinių ir neplaninių patikrinimų, vykdančių aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę, reikalavimų aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. vasario 18 d. įsakymu Nr. D1-145.

20. Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklės, patvirtintos Aplinkos ministro 2011 m. gegužės 3 d. įsakymu Nr. D1-367 (Aplinkos ministro 2017 m. spalio 5 d. įsakymo Nr. D1- 819 redakcija).

21. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos informacinių sistemų duomenų saugos nuostatai, patvirtinti aplinkos ministro 2012 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. D1-275 (Aplinkos ministro 2016 m. vasario 19 d. įsakymo Nr. D1-122 redakcija).

22. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos informacinių sistemų duomenų saugos nuostatai, patvirtinti aplinkos ministro 2012 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. D1-275 (Aplinkos ministro 2016 m. vasario 19 d. įsakymo Nr. D1-122 redakcija).

23. Atliekų tvarkymo specialistų mokymo ir kompetencijos tobulinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Aplinkos ministro 2012 m. liepos 12 d. įsakymu Nr. D1-588.

24. Gamintojų ir importuotojų, kurie Lietuvos Respublikos vidaus rinkai tiekia elektros ir elektroninę įrangą, pakuotes, užimamos rinkos dalies nustatymo tvarkos aprašas, patvirtintas Aplinkos ministro 2012 m. liepos 12 d. įsakymu Nr. D1-589.

25. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos informacinių sistemų naudotojų administravimo taisyklės, patvirtintos aplinkos ministro 2012 m. liepos 25 d. įsakymu Nr. D1-637 (Aplinkos ministro 2016 m. vasario 19 d. įsakymo Nr. D1-123 redakcija).

26. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos informacinių sistemų saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklės, patvirtintos Aplinkos ministro 2012 m. liepos 25 d. įsakymu Nr. D1-637 (Aplinkos ministro 2016 m. vasario 19 d. įsakymo Nr. D1-123 redakcija).

27. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos informacinių sistemų veiklos tęstinumo valdymo planas, patvirtintas Aplinkos ministro 2012 m. liepos 25 d. įsakymu Nr. D1-637 (Aplinkos ministro 2016 m. vasario 19 d. įsakymo Nr. D1-123 redakcija).

28. Aplinkos ministro 2012 m. liepos 12 d. įsakymas Nr. D1-588 „Dėl atliekų tvarkymo specialistų mokymo ir kompetencijos tobulinimo tvarkos patvirtinimo ir mokymo įstaigų mokymo programų vertinimo komisijos sudarymo“.

29. Aplinkos ministro 2013 m. balandžio 24 d. įsakymas Nr. D1-276 „Dėl įgaliojimų suteikimo Aplinkos apsaugos agentūrai ir Aplinkos apsaugos departamentui prie Aplinkos ministerijos“.

30. Aplinkos ministro 2013 m. gegužės 9 d. įsakymas Nr. D1-320 „Dėl Vilniaus Gedimino technikos universiteto atliekų tvarkymo specialistų mokymo programos patvirtinimo“.

31. Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašas, patvirtintas Aplinkos ministro 2013 m. gegužės 20 d. įsakymu Nr. D1-359 (Aplinkos ministro 2017 m. spalio 10 d. įsakymo Nr. D1-833 redakcija).

32. Aplinkos ministro 2013 m. spalio 22 d. įsakymas Nr. D1-776 „Dėl Vilniaus Gedimino technikos universiteto atliekų tvarkymo specialistų mokymo programos patvirtinimo“.

33. Valstybinė atliekų prevencijos programa, patvirtinta Aplinkos ministro 2013 m. spalio 22 d. įsakymu Nr. D1-782.

34. Aplinkos ministro 2013 m. lapkričio 8 d. įsakymas Nr. D1-826 „Dėl VšĮ Aplinkos vadybos ir audito instituto atliekų tvarkymo specialistų mokymo programos patvirtinimo“.

35. Aplinkos ministro 2013 m. lapkričio 28 d. įsakymas Nr. D1-880 „Dėl VšĮ Aplinkos vadybos ir audito instituto atliekų tvarkymo specialistų mokymo programos patvirtinimo“.

36. Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos nuostatai, patvirtinti Aplinkos ministro 2013 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. D1-976.

37. Aplinkos ministro 2014 m. sausio 16 d. įsakymas Nr. D1-39 „Dėl VšĮ Aplinkos vadybos ir audito instituto atliekų tvarkymo specialistų mokymo programos patvirtinimo“.

38. Atliekų tvarkytojų valstybės registro tvarkymo taisyklės, patvirtintos Aplinkos ministro 2016 m. vasario 8 d. įsakymu Nr. D1-86.

39. Aplinkos ministro 2016 m. gruodžio 27 d. įsakymas Nr. D1-928 „Dėl aplinkos ministro 2012 m. liepos 12 d. įsakymo Nr. D1-588 „Dėl atliekų tvarkymo specialistų mokymo ir kompetencijos tobulinimo tvarkos patvirtinimo ir mokymo įstaigų mokymo programų vertinimo komisijos sudarymo“ pakeitimo“.

40. Tvarkos, kai negalima naudotis Vieninga gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacine sistema, aprašas, patvirtintas Aplinkos ministro 2018 m. sausio 31 d. įsakymu Nr. D1-73.

41. Aplinkos apsaugos departamento 2020 m. veiklos planas, patvirtintas Aplinkos ministro 2020 m. balandžio 15 d. įsakymu Nr. D1-220.

42. Aplinkos ministro 2020 m. spalio 6 d. įsakymas Nr. D1-600 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. gegužės 20 d. įsakymo Nr. D1-359 „Dėl gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“.

43. Patarančios komisijos dėl informacijos apie Turinčių teisę išrašyti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus atliekų tvarkytojų veiklos atitikimą teisės aktų reikalavimams įvertinimo ir siūlymams dėl Turinčių teisę išrašyti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus atliekų tvarkytojams taikytinų poveikio priemonių parengti darbo reglamentas, patvirtintas Aplinkos apsaugos agentūros direktoriaus 2013 m. vasario 8 d. įsakymu Nr. AV-45.

44. Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licencijavimo komisijos darbo reglamentas, patvirtintas Aplinkos apsaugos agentūros direktoriaus 2014 m. vasario 5 d. įsakymu Nr. AV-45.

45. Taršos integruotosios prevencijos ir kontrolės leidimų ir Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo Aplinkos apsaugos agentūros tvarkos aprašas, patvirtintas Aplinkos apsaugos agentūros direktoriaus 2015 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. AV-337.

46. Patarančios komisijos dėl informacijos apie licencijuotų gamintojų ir importuotojų organizacijų veiklos atitikimą teisės aktų reikalavimams įvertinimo ir siūlymams dėl licencijuotoms gamintojų ir importuotojų organizacijoms taikytinų poveikio priemonių parengti darbo reglamentas, patvirtintas Aplinkos apsaugos agentūros direktoriaus 2015 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. AV-370.

47. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo taikymo praktinis vadovas, patvirtintas 2015 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. AV-387.

48. Metodiniai nurodymai Poveikio aplinkai vertinimo departamento skyriams dėl Taršos integruotosios prevencijos ir kontrolės leidimų ir Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo, panaikinimo taisyklių taikymo, patvirtinti Aplinkos apsaugos agentūros direktoriaus 2017 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. AV-381.

49. Taršos integruotosios prevencijos ir kontrolės leidimų ir Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo Aplinkos apsaugos agentūros tvarkos aprašas, patvirtintas Aplinkos apsaugos agentūros direktoriaus 2018 m. birželio 4 d. įsakymu Nr. AV-154.

50. Atrankos dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo ir planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procedūrų ir sprendimų priėmimo tvarkos aprašas, patvirtintas Aplinkos apsaugos agentūros direktoriaus 2018 m. birželio 12 d. įsakymu Nr. AV-166.

51. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo 34³¹ straipsnio pažeidimų mažareikšmiškumo kriterijai, patvirtinti Aplinkos apsaugos agentūros direktoriaus 2018 m. spalio 18 d. įsakymu Nr. AV-273.

52. Valstybinio audito 2017 m. spalio 31 d. ataskaita Nr. VA-2017-P-20-2-19 „Gamintojo atsakomybės principo taikymas“.

53. Valstybinio audito 2020 m. gegužės 4 d. ataskaita Nr. VAE-3 „Aplinkos apsaugos ir taršos prevencijos veiklos efektyvumas ir rezultatyvumas“.

54. Šie GPAIS'os išorinio portalo vartotojo vadovai: „Atliekų susidarymo apskaitos dokumentų rengimas“, „Atliekų tvarkymas“, „Gamintojai ir importuotojai“, „Gamintojų ir importuotojų organizacijų ir užstato administratoriaus apskaitos procesas“, „Tarpvalstybiniai atliekų vežimai“.

55. Šie GPAIS'os vartotojo vadovai: „Atliekų tvarkymo organizavimas“, „Atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų rengimas“, „Ataskaitų teikimas“.

56. Aplinkos apsaugos instituto Transporto priemonių rinkos ir jų atliekų tvarkymo sistemos vertinimo ataskaita.

57. Aplinkos ministerijos Centralizuoto vidaus audito skyriaus 2019 m. gegužės 9 d. Aplinkos apsaugos agentūros organizavimo per taršos leidimų sistemą vidaus audito ataskaita Nr. 4-4-(1)-19-01.

58. Aplinkos apsaugos departamento 2020 m. gegužės 21 d. raštu Nr. (AA2)-AD5-7601 pateikta informacija.

59. Aplinkos apsaugos agentūros 2020 m. birželio 2 d. raštu Nr. (16)-ATS-42 pateikta informacija.

60. Aplinkos ministerijos 2020 m. birželio 5 d. raštu Nr. (50-1)-D8(E)-3033 pateikta informacija.

61. Aplinkos apsaugos agentūros 2020 m. birželis 30 d. el. laišku pateikta informacija.

62. Aplinkos ministerijos 2020 m. liepa 31 d. el. laišku pateikta informacija.

63. Aplinkos ministerijos 2020 m. rugpjūtis 12 d. el. laišku pateikta informacija.

64. Aplinkos apsaugos agentūros 2020 m. rugpjūtis 13 d. el. laišku pateikta informacija.

65. Aplinkos apsaugos agentūros 2020 m. rugpjūtis 25 d. el. laišku pateikta informacija.

66. Aplinkos apsaugos departamento 2020 m. spalio 2 d. el. laišku pateikta informacija.

67. Aplinkos apsaugos departamento 2020 m. spalio 16 d. el. laišku pateikta informacija.

68. Aplinkos ministerijos 2020 m. spalio 28 d. el. laišku pateikta informacija.

69. Aplinkos ministerijos 2020 m. lapkričio 11 d. el. laišku pateikta informacija.
